

Programma Groen: Biodiversiteit

2024 - 2034

 **Gemeente
Gouda**

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1. Aanleiding voor Programma Groen: Biodiversiteit	6
1.2. Parallel aan Programma Groen: Biodiversiteit	9
1.3. Wettelijke en beleidsmatige kaders	9
2. Opzet Programma	11
2.1. Visie en doel	12
2.2. Ecologische analyse per wijk	12
2.3. Uitvoeringsagenda	13
2.4. Evaluatie en Monitoring	14
2.5. Streefbeelden per wijk	15
3. Visie en Doel	16
3.1. Visie	17
3.2. Doel	18
4. Analyse Gouda	24
4.1. Analyse en soorten per wijk	25
4.2. Gouda en haar omgeving	26
5. Wat gaan we doen en hoe?	48
5.1. Wat gebeurt er al?	49
5.2. Uitvoeringsagenda	54
6. Monitoring en evaluatie	61
6.1. Evaluatie doelen	62
6.2. Monitoring biodiversiteit	62
7. Sfeerbeelden per wijk	64

1

Waarom een Programma Groen: Biodiversiteit?

Dit Programma groen: Biodiversiteit is een verdiepend programma dat voortkomt uit het Programma Groen Gouda en dat specifiek ingaat op het thema biodiversiteit. De gemeente Gouda heeft samen met lokale experts en specialisten op het gebied van biodiversiteit gekeken hoe de gemeente rondom het thema biodiversiteit realistische, maar ambitieuze doelen kan stellen voor de komende jaren. In het tekstkader 1.1 op pagina 7 is uitgelegd wat biodiversiteit is en waarom een hoge biodiversiteit belangrijk is. Ook wil de gemeente met dit programma een duidelijk beeld schetsen van de visie die de gemeente heeft voor biodiversiteit en natuur binnen Gouda tussen 2024-2034. Om te zorgen dat op de korte termijn concrete maatregelen worden genomen om de doelen te bereiken, bevat dit programma een uitvoeringsagenda biodiversiteit met daarin de maatregelen die de gemeente gaat nemen. Daarnaast zijn in dit programma concrete ambities gekoppeld aan de doelen en is aangegeven hoe de gemeente van plan is de biodiversiteit de komende jaren te onderzoeken.

1.1. Aanleiding voor een Programma Groen: Biodiversiteit

In het Programma Groen Gouda is vergroten en versterken van de biodiversiteit een van de vier belangrijke thema's waaraan een groene stad bijdraagt. Biodiversiteit heeft echter al veel langer de aandacht binnen de gemeente. Gouda heeft zelfs al meerdere prijzen gewonnen voor hun inzet (Gemeentelijke natuurlijf 1993, Gouden kikker voor ecologische oevers in 1999, Beste Bermbeheerder in 2020 & Bijvriendelijkste gemeente in 2023). Toch had Gouda geen duidelijke beleidsdoelen op het terrein van biodiversiteit. Dat stelde de Groene Hart Rekenkamer nog vast bij haar evaluatie van het Duurzaamheidsbeleid in 2020.

Niet alleen de gemeente, maar ook inwoners van Gouda zijn actief bezig met het thema biodiversiteit. In een Bioblitz¹, die naar aanleiding van het 750-jarig bestaan van Gouda op 1-1-2022 is gestart, zijn ondertussen al ruim 3.300 soorten en 66.700 waarnemingen van planten en dieren ingevoerd. Van de regeling 'Groen moet je doen' wordt ook goed gebruikt gemaakt en dit geeft aan dat inwoners bereid zijn om zelf de handen uit de mouwen te steken.

Hoewel al veel goed gaat, zijn er altijd nog genoeg kansen om de biodiversiteit binnen de gemeente te herstellen en verbeteren. En dit is ook hard nodig, want de afname van de globale biodiversiteit is nog steeds niet gestopt². We zullen ons met elkaar moeten blijven

inzetten om de biodiversiteit daadwerkelijk te herstellen, want een gezonde biodiversiteit is van cruciaal belang voor een gezonde stabiele leefomgeving voor ons als mens (zie Tekstkader 1.1 op de volgende pagina).

De gemeente heeft dan ook als reactie op de notitie 'Ambities en scenario's biodiversiteit Gouda' het voornemen uitgesproken te willen gaan voor het meest ambitieuze scenario 'koploper'. Dit scenario beschrijft dat een extra stap gezet wordt voor biodiversiteit in de vorm van regionale samenwerking en het breed inzetten van ecologisch beheer en omvormingen.

Daarnaast wil de gemeente met dit programma nadrukkelijker invulling geven aan de algemene zorgplicht voor natuur die onderdeel is van de Omgevingswet (zie paragraaf 1.2). Gouda is het leefgebied van allerlei dieren en planten en ze zijn daarmee ook te zien als inwoners van onze stad. Deze soorten hebben echter zelf geen zeggenschap over wat er met hun leefgebied binnen Gouda gebeurt. Dit programma is er daarom mede voor bedoeld om te laten zien hoe deze soorten Gouda als hun leefgebied gebruiken. Zo worden we ons bewuster van de elementen binnen onze stad die zo belangrijk zijn voor deze groep inwoners. Op die manier kunnen we beter invulling geven aan de algemene en bijzondere zorgplicht die we met zijn allen hebben en waarvoor de overheid primair verantwoordelijk is.

¹<https://waarneming.nl/bioblitz/gouda-biodiversiteit/#sg-3>

²Leclère, D., Obersteiner, M., Barrett, M. et al. Bending the curve of terrestrial biodiversity needs an integrated strategy. *Nature* 585, 551-556 (2020).

Tekstkader 1.1: Een korte uitleg over wat biodiversiteit is, waarom biodiversiteit belangrijk voor ons is en hoe de vier V's kunnen helpen om biodiversiteit te verhogen in Gouda.

Wat is biodiversiteit en waarom is het belangrijk?

Onderstaande beschrijving van het Wereld Natuur Fonds³ beantwoordt deze vragen op een duidelijke manier:

“Biodiversiteit, ofwel soortenrijkdom, is waaruit onze natuurlijke wereld bestaat. Het omvat alle soorten planten, dieren en micro-organismen, en zelfs genetische variaties daarin. Al deze soorten werken samen in een ecosysteem en zorgen zo voor evenwicht in de natuur.

Waarom is biodiversiteit belangrijk?

Soorten zijn onderling van elkaar afhankelijk. Roof- en prooidieren, dieren en de plantensoorten die ze eten, schimmels in de bodem en boomwortels.

Hoe diverser een gebied, hoe meer verbindingen tussen organismen, hoe rijker en beter bestand het is tegen veranderingen zoals klimaatverandering, ziektes en plagen. Als een soort niet tegen een verandering kan, kunnen andere soorten het overnemen zonder dat het hele systeem instort. Zie het als een blokkentoren: met het weghalen van één blokje zal de toren niet instorten, maar als er meer en meer blokjes weggehaald worden zal de toren omvallen.

Biodiversiteit beïnvloedt ons elke dag: ons voedsel, onze mentale gezondheid, de klimaatverandering, de helft van de wereldeconomie... Kortom, biodiversiteit beschermen betekent onszelf beschermen.”

Een grote soortenrijkdom (biodiversiteit) is dus belangrijk voor al het leven op aarde, waaronder de mens. Deze soortenrijkdom heeft een intrinsieke waarde: het (voort)bestaan ervan is voorwaarde voor al het leven op aarde. Een deel

van die intrinsieke natuurwaarden is van direct belang voor ons mensen. Dan wordt vaak gesproken over zogenaamde ‘ecosysteemdiensten’ (afbeelding A). Deze diensten geven de belangrijke waarde aan die de natuur voor ons heeft. Zo zorgt een gezonde natuur onder andere voor schoon drinkwater, voedselzekerheid, grondstoffen en gaat het negatieve effecten van klimaatverandering en vervuiling tegen. Daarnaast heeft een gezonde natuur ook een positief effect op het geluk en welzijn van mensen. Ze worden blij als ze in de natuur kunnen sporten of ontspannen en het ervaren van natuur en het zien van wilde dieren en planten is voor veel mensen van onschatbare waarde.

³<https://www.wwf.nl/wat-we-doen/focus/biodiversiteit>

Afbeelding A: Voorbeelden van ecosysteemdiensten in Nederland (Bron: PBL, WUR, CICES 2014)

De Vier V's voor dieren⁴

Om meer soorten (een hogere biodiversiteit) een plek te geven in Gouda zijn onder andere de V's voor dieren van belang: Voedsel, Voortplanting, Veiligheid en Verplaatsing. Ook Vocht, Verblijf, Verbinding, Variatie en Verspreiding horen hierin thuis, maar deze dragen allemaal direct bij aan de eerste vier V's. Wanneer voor dieren aan de V's wordt voldaan binnen een bepaald gebied, dan kunnen meer verschillende soorten binnen een gebied leven en neemt de biodiversiteit toe.

Voedsel

Verschiedende inheemse boom-, struiken- en kruidensoorten bloeien en dragen vrucht op verschillende momenten in het jaar. Dit vormt voedsel voor verschillende diersoorten en zo vinden veel soorten insecten, vogels en kleine zoogdieren voldoende voedsel gedurende het hele jaar. Deze Variatie in beplanting zorgt voor een grotere Variatie in plantende dieren die op hun beurt weer prooien vormen voor roofdieren. Zo ontstaat een samenhangend en stabiel ecosysteem. Ook dood hout en ander levend materiaal zijn belangrijke voedselbronnen voor tal van soorten. Daarnaast is Vocht zeer belangrijk. Zonder water geen leven. Dus zorgen voor schoon oppervlaktewater is belangrijk voor zowel water- als landdieren. Maar ook een goede vochtthuishouding in de bodem is van het grootste belang. Vocht is de basis voor een rijk bodemleven en daarmee kan een bodem meer vocht en CO2 vasthouden.

Voortplanting

Voor het voortbestaan van soorten is het cruciaal dat ze zich kunnen voortplanten. Iedere soort stelt zijn specifieke eisen voor de voortplanting. Dit kunnen bijvoorbeeld Verblijfplaatsen zijn zoals vogelnesten, dassenburchten, konijnenholen, vleermuiskasten en bijenhôtels. Voor

vlinders zijn de juiste plantensoorten voor hun rupsen van belang en voor amfibieën moet geschikt voortplantingswater aanwezig zijn.

Veiligheid

De leefomgeving van een groep dieren is op zijn best als de omgeving veilig is en er voldoende schuilplekken zijn om weg te duiken voor vijanden of om te schuilen tegen het weer. Veiligheid wordt voor veel soorten voornamelijk gevormd door dichte plantengroei zoals struweel of dichte struiken. Maar ook takkenrillen of boomholtes kunnen Verblijfplaatsen vormen die veiligheid bieden. Egels houden hun winterslaap bijvoorbeeld in dichte nesten van bladeren en kikkers gebruiken een modderige bodem van een sloot om veilig te overwinteren. Een Variatie in structuren zoals bosjes en houtwallen, poelen en beken en voldoende hoge (kruidachtige) planten biedt vaak goede veiligheid voor veel soorten. Ook het laten liggen van natuurlijk materiaal, zoals takken, bladeren en boomstammen trekt meer dieren aan. Door genoeg Variatie in een gebied te brengen versterkt de biodiversiteit.

Verplaatsing

Wanneer dieren natuurlijke Verbindingen hebben waarlangs ze zich kunnen Verplaatsen, is het gemakkelijker om Voedsel of een partner voor de Voortplanting te vinden. De genetische variatie wordt groter wanneer populaties niet geïsoleerd van elkaar leven en die genetische variatie geeft ziektes en plagen minder kans. Deze Verspreiding van soorten zorgt voor stabielere populaties.

⁴ Het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit - V's voor Fauna

1.2. Parallel aan Programma Groen: Biodiversiteit

Tegelijkertijd met dit programma zijn ook het overkoepelende 'Programma Groen Gouda' en het gelijkwaardige 'Programma Groen: Bomen' opgesteld. Het Programma Groen Gouda gaat naast het thema biodiversiteit ook in op het belang van groen voor klimaat, ruimtelijk kwaliteit en gezondheid. In het Programma Groen: Bomen is het beleid rondom bomen uitgewerkt.

In 2022 is ook al een uitgebreide nulmeting biodiversiteit en waterkwaliteit (Viridis, 2023⁵) uitgevoerd binnen de gehele gemeente Gouda. Hiervoor is op specifieke locaties binnen de gehele gemeente onderzocht welke planten- en diersoorten voorkwamen. De resultaten en adviezen zijn meegenomen in dit programma. Ook de eerder genoemde Bioblitz is mede als onderdeel van deze nulmeting opgestart.

Daarnaast is ook een project gestart om, in samenwerking met omringende gemeenten, een biodiversiteits-kansenkaart op te stellen voor de regio Midden-Holland. Voor specifieke icoonsoorten is bepaald waar binnen de regio kansen liggen om maatregelen te nemen om leefgebieden te verbinden en te verbeteren. Door in te zetten op het behouden en ontwikkelen van specifieke landschapselementen, het lokaliseren en wegnemen van barrières en het eventueel aanpassen van beheer en gebruik worden stappen gezet om het leefgebied van de icoonsoorten en de biodiversiteit binnen de regio te versterken. Wat is biodiversiteit en waarom is het belangrijk?

⁵ Dijk, S.D. van, 2023. Nulmeting biodiversiteit en waterkwaliteit 2022 gemeente Gouda. Eco-logisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2021-156.

1.3. Wettelijke en beleidsmatige kaders

Naast de ambities die de gemeente Gouda op het gebied van biodiversiteit heeft, zijn er ook al richtlijnen en verplichtingen vanuit wet- en regelgeving. In het Programma Groen Gouda is uitgewerkt aan welke wetten, beleidsregels en doelen het programma gebonden is. Die meest relevante onderdelen voor biodiversiteit zijn hieronder kort opgesomd.

- Sustainable Development Goal nr. 15 (Verenigde Naties):
  - Bescherm, herstel en promoot het duurzaam gebruik van ecosystemen. Beheer bossen duurzaam, bestrijd verwoestijning en landdegradatie en maak een einde aan het verlies van biodiversiteit.
- Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework 2022 (Verenigde Naties):
  - In dit verdrag zijn de doelen vastgelegd om de biodiversiteit op de korte en lange termijn te herstellen, te versterken en te behouden. In het verdrag staan maatregelen genoemd waaraan alle landen van de Verenigde Naties zich hebben gecommitteerd.
- Omgevingswet (Europese en nationale natuurwetgeving):
  - De bescherming van natuurgebieden, habitattypen en wilde

plant- en diersoorten is vastgelegd in de omgevingswet. In wet is vastgelegd wat verboden is om te zorgen dat negatieve effecten op beschermde natuurwaarden worden voorkomen (passieve bescherming). Daarnaast is ook vastgelegd wat de verantwoordelijkheid van verschillende overheidsinstanties is om kwetsbare natuurwaarden te herstellen, te versterken en te behouden (actieve natuurbescherming). Dit alles bij elkaar noemen we de ‘algemene zorgplicht voor flora en fauna’

- Daarnaast is in de omgevingswet de ‘specifieke zorgplicht flora en fauna’ opgenomen. Dit betekent dat men altijd verplicht is om schade aan wilde planten- en diersoorten zoveel mogelijk te voorkomen en te beperken. Hierin is aangegeven dat bij het verdwijnen of beschadigen van geschikt leefgebied van beschermde soorten én rode lijst-soorten dit altijd hersteld of op een andere locatie teruggebracht moet worden.
- Nationale Omgevingsvisie & Omgevingsvisie Zuid-Holland:
  - In beide visies wordt onder het verbeteren van de leefomgeving ook nadrukkelijk het verbeteren van de leefomgeving voor natuur verstaan. In de omgevingsvisie van Zuid-Holland is dit nadrukkelijk uitgewerkt onder ambitie 5: ‘Versterken natuur in Zuid-Holland: gezonde natuur, toekomstbestendige landbouw en leven met water’. Daarnaast heeft de provincie 40 icoonsoorten aangewezen die samen de verschillende leefgebieden in de provincie Zuid-Holland vertegenwoordigen.
- Omgevingsvisie Gouda:

Binnen deze Omgevingsvisie is ‘Gouda te midden van groen’ een van de vijf Goudse Waarden waarmee de gemeente trots mee naar buiten treedt. De stad staat voor grote opgaven, nu en in de toekomst, om deze waarde te behouden. Daarbij ligt de focus op een aantrekkelijker en groenere openbare ruimte met:

  - gevarieerd groen;
  - een toekomstbestendig bomenbestand met bomen die zijn aangepast aan een veranderend klimaat;
  - verbetering biodiversiteit;

2

Opzet Programma

2.1. Visie en doel

In hoofdstuk 3 zijn de visie en doelen van dit programma uitgewerkt. Deze zijn een verdiepende uitwerking van de visie en de doelen uit het Programma Groen Gouda. Per (sub)doel zijn ambities benoemd.

2.2. Wijkgerichte aanpak

Voor de opzet van dit programma is gekozen voor een wijkgerichte aanpak. Iedere wijk heeft zijn eigen functies, opbouw en groenstructuren. De soorten die binnen een wijk (kunnen) voorkomen en de maatregelen die genomen kunnen worden, verschillen dan ook per wijk. Daarnaast krijgt de natuur per wijk hierdoor meer een eigen gezicht. Dit helpt bij de communicatie en geeft mensen binnen een wijk eigenaarschap en daarmee verantwoordelijkheid. Hiervoor worden in hoofdstuk 4 per wijk de belangrijkste ecologische en landschappelijke kenmerken beschreven. De kenmerken per wijk zeggen iets over welke soorten planten en dieren hier te verwachten zijn en hoe het leefgebied van deze soorten verbeterd kan worden.

Daaropvolgend zijn per wijk 5 ambassadeursoorten en 1 icoonsoort gekozen. De ambassadeursoorten vertegenwoordigen de natuur en biodiversiteit binnen hun wijk. Maatregelen die voor deze soorten worden genomen, zijn vaak goed voor veel meer soorten. De icoonsoorten zijn de zeldzamere soorten waarvoor het wenselijk is als het leefgebied binnen Gouda verder wordt uitgebreid.

Bij de keuze voor de ambassadeur- en icoonsoorten heeft een aantal zaken meegespeeld:

- Voor de selectie van soorten is gebruik gemaakt van (online) verspreidingsgegevens en lokale kennis over het voorkomen van soorten binnen of in de omgeving van Gouda. Het is dus realistisch dat de soorten ook wijdverspreider zullen gaan voorkomen binnen Gouda wanneer hun leefgebied verbetert.

- De gekozen soorten per wijk komen uit verschillende soortgroepen, omdat ieder soortgroep vaak andere eisen stelt aan het leefgebied.
- Daarnaast zijn soorten gekozen die zoveel mogelijk overeenkomen met doelsoorten vanuit andere methodes en organisaties die rondom Gouda actief zijn:
  - a. Voor de ambassadeursoorten zijn zoveel mogelijk meetsoorten Basiskwaliteit natuur (inclusief de extra meetsoorten voorpluskwaliteit)⁶ gekozen.
  - b. De icoonsoorten in dit document zijn bijna allemaal icoonsoorten voor de provincie Zuid-Holland.
  - c. Voor zowel ambassadeur- als icoonsoorten zijn zoveel mogelijk soorten gekozen die ook door de lokale KNNV-afdeling als icoonsoorten zijn aangewezen.
- De gekozen soorten zijn herkenbaar voor mensen waardoor ze zich beter kunnen voorstellen wat deze soorten nodig hebben.

De gekozen soorten zijn nadrukkelijk ambassadeursoorten. Maatregelen worden dus niet enkel voor deze soorten genomen, maar deze soorten vertegenwoordigen een bepaalde soortgroep en/of biotoop. Door het nemen van maatregelen voor deze soorten zullen ook andere soorten profiteren. Voor de 5 ambassadeursoorten is het heel reëel dat ze op korte termijn gaan voorkomen in de wijk, populaties groeien en het leefgebied groter wordt wanneer de juiste maatregelen worden genomen. De icoonsoorten zijn uitdagender, maar het is niet onhaalbaar om deze soorten op de middellange tot lange termijn een vaste plek te geven in Gouda.

2.3. Uitvoeringsagenda

De gemeente spreekt in de notitie ‘Ambities en scenario’s biodiversiteit Gouda’ de ambitie uit om extra in te zetten op het gebied van biodiversiteit. Dit houdt in dat Gouda maximaal wil inzetten op communicatie met inwoners, monitoring van de aanwezige potentiële natuurwaarde, biodiversiteitsonderzoek in de gemeente, (ecologische) verbindingen door de gehele stad en ecologisch beheer. Vanuit het bestuursakkoord is daarom structureel extra budget beschikbaar gesteld om biodiversiteit te herstellen en versterken. Als onderdeel van dit programma is daarom een uitvoeringsagenda opgesteld. Hierbij is eerst beschreven wat de gemeente momenteel al doet voor meer biodiversiteit. Hierop volgend is gekeken waar extra budget het beste kan worden ingezet om biodiversiteit verder te vergroten.

⁶Wallis de Vries, M.F., Sierdsema, H., Gmelig Meyling, A.W., van Deijk, J., van Grunsvan, R.H.A., Kleukers, R.M.J.C., van der Kolk, H.-J., van Norren, E., Odé, B., Reemer, M., Vaessen, A. & Zollinger, R. (2022). Meetsoorten voor Basiskwaliteit Natuur. Rapport SoortenNL, Nijmegen.

2.4. Evaluatie en Monitoring

Evaluatie en monitoring op de korte en lange termijn zijn van belang om na te gaan of maatregelen het gewenste effect hebben. In hoofdstuk 6 wordt daarom kort aangegeven hoe de doelen en daarvoor genomen maatregelen worden geëvalueerd en hoe de gemeente van plan is om de biodiversiteit te monitoren. In hoofdstuk 6 is echter nog geen uitgebreid monitoringsplan uitgewerkt, maar is wel beschreven welke aandachtspunten er zijn voor de monitoring.

Gouda heeft momenteel de beschikking over verschillende datasets over het voorkomen van soorten:

- Nulmeting Biodiversiteit en waterkwaliteit (Viridis, 2023⁷): hiervoor is op vaste meetpunten door de gehele gemeente onderzoek gedaan naar het voorkomen van plant- en diersoorten.
- NDFF-database (incl. Bioblitz): in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) zijn veel waarnemingen terug te vinden die door soortenorganisaties, overheden en particulieren (waarneming.nl) zijn ingevoerd. Voor Gouda is in 2022 een Bioblitz gestart. Dit is een optie op waarneming.nl waarbij gebruikers wordt gevraagd om zoveel mogelijk waarnemingen in te voeren in waarneming.nl. Voor Gouda heeft dit erin geresulteerd dat er vanaf 2022 veel waarnemingen door inwoners zijn ingevoerd.
- Voor bepaalde soorten (o.a. orchideeën en ringslangen) houdt de gemeentelijke stadsecoloog al jaren zelf het voorkomen en de populatieomvang bij.

⁷Dijk, S.D. van, 2023. Nulmeting biodiversiteit en waterkwaliteit 2022 gemeente Gouda. Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2021-156.

2.5. Streefbeelden per wijk

Voor iedere wijk zijn in hoofdstuk 7 sfeerbeelden getoond van hoe straten er na het nemen van ecologische maatregelen uit zouden kunnen zien. De sfeerbeelden illustreren hoe de ambassadeur- en icoonsoorten zullen profiteren van de maatregelen. De sfeerbeelden hebben een informatieve en inspirerende functie. Niet alle maatregelen zullen in iedere straat gerealiseerd kunnen worden, maar ze geven wel een inkijk in hoe een groot deel van de openbare ruimte van Gouda er in de toekomst uit zou kunnen zien, wanneer Gouda zich blijft inzetten voor de biodiversiteit.

3

Visie en doel

3.1. Visie

In het 'Programma Groen Gouda' is voor biodiversiteit al een eerste visie geformuleerd:

“We zijn ‘koploper’ op het gebied van biodiversiteit door regionale samenwerking en het breed inzetten van ecologisch beheer en omvormingen.”

Voor het 'Programma Groen: Biodiversiteit' hebben we dit gedeelte van de visie verder uitgewerkt.

“De biodiversiteit staat flink onder druk. Daarom willen wij maatregelen nemen om de lokale biodiversiteit te verbeteren.

Op korte termijn werken we aan een goede basis om de kwaliteit van natuur binnen de gemeente te herstellen. Dit is de eerste stap. Op de lange termijn gaan we werken aan het verder versterken en verhogen van de biodiversiteit.

Wij nemen als gemeente onze verantwoordelijkheid door ambitieuze doelen te stellen voor de gehele gemeente. Natuur herkent geen eigendomsgrenzen of gemeentecontouren en samenwerking met buurgemeenten, bedrijven, inwoners en verenigingen is dan ook cruciaal.

Daarnaast maken wij als gemeente direct impact door het beheer en inrichting van openbaar groen verder te verbeteren voor biodiversiteit en we geven hiermee het goede voorbeeld.

Een duidelijke en open communicatie is een onmisbaar onderdeel om deze visie invulling te geven en de inwoners van Gouda en de regio te betrekken.”

3.2. Doel

In het overkoepelende Programma Groen Gouda zijn een aantal doelen voor biodiversiteit benoemd (zie tekstkader 2.1). In dit programma zijn deze doelen en bovenstaande visie verder uitgewerkt in één hoofddoel en een aantal subdoelen.

Het hoofddoel is om de biodiversiteit binnen Gouda te behouden, herstellen en versterken. Hiermee wordt bedoeld:

Behouden

Bijzondere soorten en natuurwaarden die binnen Gouda voorkomen worden beschermd en maatregelen worden genomen om ze te behouden. Dat geldt ook voor meer algemeen voorkomende soorten. Ook wordt er op ingezet om de Goudse ecologische structuur te behouden, ondanks de druk op deze ruimte vanuit de andere grote opgaven.

Herstellen

De kwaliteit van de natuur binnen de gemeente wordt hersteld. Als uitgangspunt voor herstel gebruiken we de systematiek van 'Basiskwaliteit Natuur' (Tekstkader 3.2).

Versterken

Vanuit deze basis wordt de natuur en (waar mogelijk) de ecologische structuur de komende jaren verder versterkt zodat een steeds sterker natuurlijk (eco-) systeem ontstaat dat wordt gekenmerkt door een hogere biodiversiteit dan nu. Hierbij wordt gewerkt aan een toekomstbestendige natuur die binnen Gouda de beste kans heeft om zich te ontwikkelen en in stand te houden.

Tekstkader 3.1: Doelen voor biodiversiteit zoals ze in het 'Programma Groen Gouda' zijn opgenomen.

Biodiversiteit - Wat willen we bereiken?

Programma Groen Gouda

Gemeente Gouda wil de biodiversiteit binnen en buiten de bebouwde kom versterken om het leefgebied van alle Goudse dierlijke inwoners te vergroten en versterken. Om dit te bereiken zetten we in op meer robuuste ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden het Goudse Hout, het Steinse Groen en het Noorderhout en het groen in de verschillende wijken. Zo ontstaan veilige, groene routes voor verschillende plant- en diersoorten. Ook blijven we het groen ecologisch beheren en onderzoeken we mogelijkheden om dit te verbeteren. Ten slotte faciliteren we voorlichting over ecologisch beheer aan inwoners.

In het Programma Groen: Biodiversiteit worden alle ambities van gemeente Gouda op het gebied van biodiversiteit in kaart gebracht. Met dit plan heeft Gouda het mooie doel om 'koploper' biodiversiteit te worden.

Onze doelen:

- De aanpak om de biodiversiteit verder te behouden, uit te breiden, te versterken en vergroten wordt meer gestructureerd.
- Goudse ecologische structuren worden beschermd en niet onderbroken.
- Beheer is maatwerk en heeft als doel de biodiversiteit te verbeteren.
- Het waarom, hoe en wat rondom biodiversiteit wordt uitgelegd aan bestuur en inwoners.

Om de visie en het hoofddoel van dit programma concreter te maken, zijn een aantal subdoelen uitgewerkt voor de komende 10 jaar (t/m 2034). Deze subdoelen zijn er allemaal op gericht om biodiversiteit te behouden, herstellen en versterken. Daarnaast moeten ze er voor zorgen dat er duidelijk wordt gecommuniceerd over biodiversiteit en dit programma en dat de samenwerking met inwoners, verenigingen of andere organisatie worden versterkt.

Daarnaast is per doel ook uitgesproken wanneer de gemeente tevreden is met de gehaalde resultaten per doel. Hierbij is een realistische inschatting gemaakt voor de resultaten die t/m 2034 te halen zijn. Het blijft nadrukkelijk een inschatting en tijdens de evaluatie zal moet blijken of de doelen ook realistisch zijn binnen de gemeente Gouda.

- Ontevreden
- Tevreden
- Heel tevreden

De ecologische waarde van het openbaar groen wordt verder verhoogd door:

a. **Bestaand ecologisch beheer te verbeteren:**

- Ecologisch beheer is onveranderd of verslechterd.
- Beheer is deels verbeterd voor ecologie maar niet maximaal gezien de kansen.
- Beheer is maximaal verbeterd voor ecologie binnen de bestaande beperkingen (veiligheid, beleid en bestaand gebruik).

De ecologische waarde van het openbaar groen wordt verder verhoogd door:

b. Ecologisch beheer in een groter areaal uit te voeren

- < 10% extra groen wordt ecologische beheerd.
- Tussen 10%-30% extra groen wordt ecologisch beheerd.
- > 30% extra groen wordt ecologische beheerd.

c. Meer openbaar groen herin te richten met een hogere ecologische waarde.

- < 2% openbaar groen heringericht.
- Tussen 2%-5% openbaar groen heringericht.
- > 5% openbaar groen heringericht.

Goudse groenstructuren blijven behouden

- Groenstructuren zijn afgenomen.
- Groenstructuren zijn (min of meer) onveranderd.
- Groenstructuren zijn versterkt en/of uitgebreid.

Het is bekend waar beschermde, rode lijst en bijzondere soorten voorkomen binnen de gemeente en er worden specifieke maatregelen genomen voor deze soorten.

De gemeente gaat samen met verenigingen en vrijwilligers gebruik maken van de methode 'Basiskwaliteit Natuur' om de biodiversiteit te monitoren en herstellen.

- Het voorkomen van soorten wordt niet bijgehouden.
- Het voorkomen van soorten wordt bijgehouden.
- Het voorkomen van soorten wordt bijgehouden en er worden maatregelen genomen om het leefgebied van deze soorten te verbeteren.

- Basiskwaliteit natuur wordt niet gemonitord.
- Basiskwaliteit natuur wordt gemonitord.
- Basiskwaliteit natuur wordt gemonitord en laat herstel zien.

Het aantal ondersteunde initiatieven vanuit inwoners, verenigingen of andere organisaties (zoals 'Groen moet je doen', Grijs-wordt-groen, de Tegeltaxi) om biodiversiteit te bevorderen blijven komende jaren (minimaal) gelijk.

- Ondersteunde initiatieven zijn afgenomen.
- Ondersteunde initiatieven zijn gelijk gebleven.
- Ondersteunde initiatieven zijn toegenomen.

De gemeente houdt een actieve rol in het samenwerken met en stimuleren van inwoners, verenigingen of andere organisaties om te zorgen dat ook buiten het openbaar groen maatregelen worden genomen die goed zijn voor de biodiversiteit.

- De gemeente heeft geen actieve rol (meer) binnen samenwerkingen.
- De gemeente heeft een actieve rol behouden binnen bestaande samenwerkingen.
- De gemeente heeft bestaande samenwerkingen behouden en is nieuwe samenwerkingen aangegaan.

Tekstkader 3.2 Korte toelichting op het begrip Basiskwaliteit Natuur.

Basiskwaliteit Natuur⁸ – referentie voor herstel

Basiskwaliteit Natuur zijn ten eerste de condities (abiotiek, inrichting en beheer) die algemene soorten nodig hebben om voor te komen binnen een bepaald gebied. Uit onderzoek is gebleken dat we soorten, die vroeger algemeen voorkwamen in Nederland, steeds minder vaak tegenkomen in onze steden en buitengebied. Deze afname was het sterkst tussen 1970 en 1990. Dit is een directe aanwijzing dat de natuurwaarde van onze leefomgeving (de basis voor biodiversiteit) steeds verder achteruit gaat.

Basiskwaliteit Natuur richt zich met name op het landelijk en stedelijk gebied, waar natuur niet de primaire functie is. Als in deze gebieden de kwaliteit van de leefomgeving op orde is, dan ontstaat een groter leefgebied voor soorten die nu enkel in natuurgebieden leven. Ook kunnen soorten daarbuiten weer in grotere aantallen voorkomen, waardoor gezondere populaties ontstaan. Elk landschapstype (zoals bijvoorbeeld het stedelijk gebied) vraagt een eigen aanpak. Alhoewel er per lokale situatie andere verbeterpunten zijn, zullen de algemene richtlijnen voor Basiskwaliteit Natuur grotendeels hetzelfde zijn voor alle landschapstypen.

⁸Kennisdocument Basiskwaliteit natuur, februari 2024.

BASISKWALITEIT NATUUR

MET BASISKWALITEIT NATUUR ALS MINIMUMNIVEAU VOOR BIODIVERSITEIT IN EEN GEBIED HEB JE:

Een helder **streefdoel** voor bijvoorbeeld de omgevingsvisie en het omgevingsplan.

Een **instrument** om voor elk landschap aan te geven welke acties nodig zijn om de voor dat landschap karakteristieke, 'algemene' planten en dieren te stimuleren.

Een **onafhankelijke meetlat** gebaseerd op een gedegen analyse.

Een **basis** om met belanghebbenden aan de slag te gaan met het herstellen van de omgeving.

4

Analyse Gouda

4.1 Analyse en soorten per wijk

In dit hoofdstuk is voor de negen wijken in Gouda eerst een korte beschrijving van de belangrijkste ecologische kenmerken en gebieden gegeven. De kaartuitsnede per wijk is afkomstig uit de groenstructuurkaart van Gouda die in dit hoofdstuk (pagina 28) in zijn geheel is opgenomen. Deze kaart geeft een eerste indruk van hoe 'groen' een wijk is. Het is belangrijk om te vermelden dat het particulier groen (bijvoorbeeld tuinen) op deze kaart niet is meegenomen. Per wijk zijn ook 2 foto's van typerende straatbeelden opgenomen. Dit geeft een indruk van hoe de openbare ruimte er per wijk uitziet. Deze straatbeelden zijn uiteindelijk ook gebruikt voor de sfeerbeelden voor de toekomst die terug te vinden zijn in hoofdstuk 7.

Volgend op bovenstaande informatie zijn per wijk de aangewezen 5 ambassadeursoorten en 1 icoonsoort te vinden. Deze zijn op basis van hun voorkomen in en rondom Gouda en in overleg met lokale experts gekozen (zie ook paragraaf 3.1). Per soort is informatie te vinden over de leefwijze. Deze informatie is onder andere gebaseerd op de soortinformatie uit Nederlandse soortenatlassen en -sites⁹. Hieronder zijn enkele gebruikte termen bij de soortinformatie kort toegelicht:

- **Habitat:** Dit is het landschappelijke leefgebied met geschikte kenmerken waardoor een soort er kan voorkomen.
- **Waardplant:** Dit is de soort plant waarop een vlindersoort zijn eitjes legt en waar vervolgens de uitgekomen rupsen van eten.
- **Nectarplant:** Dit zijn de plantensoorten waar een bij- of vlindersoort de bloemen van bezoekt om nectar te drinken en stuifmeel te verzamelen.

⁹Vogelbescherming.nl, vlinderstichting.nl, raven.nl, zoogdiervereniging.nl, floron.nl en verspreidingsatlas.nl

- **Verblijftijd:** Dit is de periode dat jaarlijks naar het buitenland trekkende soorten in Nederland aanwezig zijn.
- **Vliegtijd:** Dit zijn de maanden dat vlinders en bijen vliegend te zien zijn. De overige tijd van het jaar overwinteren ze of zijn ze als rups of pop aanwezig in de vegetatie (vlinders) of in hun nestcellen (bijen).

Onder de Nederlandse naam van de soort staat ook de wetenschappelijke naam genoemd. Daarnaast is per soort aangegeven of ze ook zijn aangewezen als:

- **BKN** Meetsoort Basiskwaliteit Natuur (inclusief meetsoorten pluskwaliteit)
- **Prov** Provinciale icoonsoort Zuid-Holland
- **KNNV** KNNV-icoonsoort Gouda (versie 14, KNNV afdeling Gouda e.o.)
- **RL** Rode lijstsoort

Aan het einde van dit hoofdstuk zijn ook nog de ambassadeursoorten van de '10de-wijk' van Gouda, de Goudse Wateren, benoemd. Door ook ambassadeursoorten voor de grote wateren te benoemen, wil de gemeente het belang van deze wateren voor de biodiversiteit benadrukken. Veelal valt het beheer van deze wateren onder het waterschappen, Rijkswaterstaat of natuurbeheerorganisaties waardoor de gemeente niet direct maatregelen kan nemen. Door ze hier te benoemen wil de gemeente duidelijk aangeven dat ze aandacht heeft voor deze belangrijke leefgebieden en dat ze zich door middel van samenwerking zal blijven inzetten voor de verbetering van de kwaliteit van deze leefgebieden.

4.2. Gouda en haar omgeving

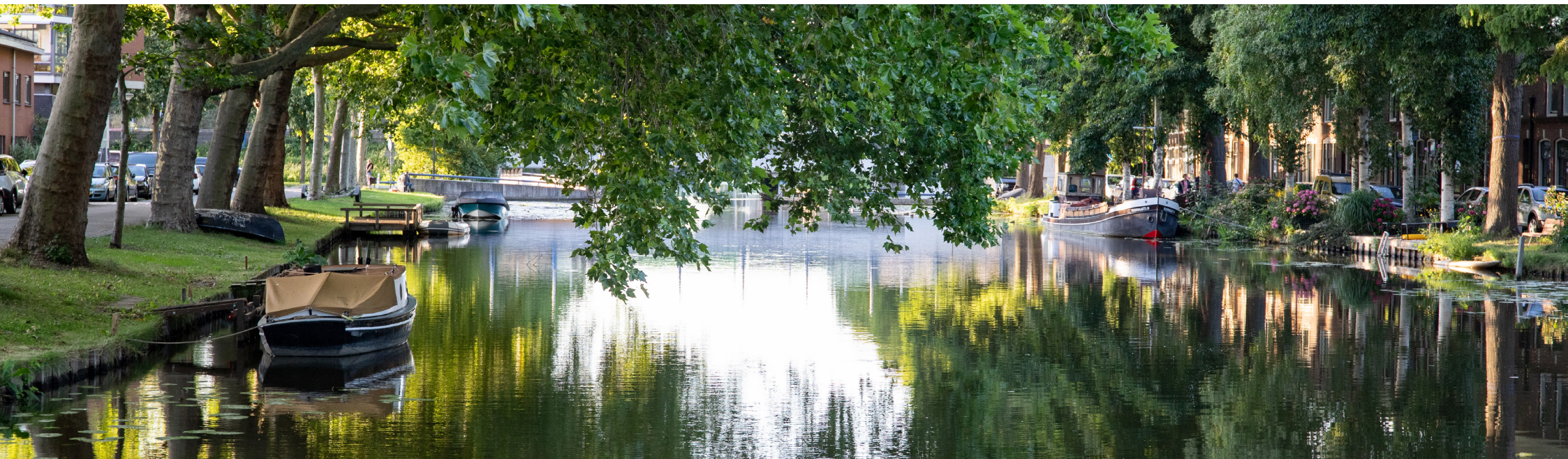
De biodiversiteit binnen Gouda staat niet op zichzelf. Mobiele diersoorten (zoals vogels en sommige soorten dagvlinders en zoogdieren) kunnen geschikte leefgebieden binnen Gouda nog wel bereiken, maar minder mobiele (veelal kleinere soorten) dieren, en planten, kunnen Gouda alleen bereiken als ze voorkomen in nabijgelegen natuur- en groengebieden. Daarom volgt in deze paragraaf een korte omschrijving van de natuurwaarden in de omgeving van Gouda.

Gouda ligt midden in het Groene Hart. Deze (natte) regio kenmerkt zich door twee landschapstypen. Enerzijds vindt men er een uitgebreid, open veenweidegebied, dat rondom Gouda vooral zichtbaar is aan de zuidkant (Krimpenerwaard) van de stad. De Krimpenerwaard wordt vooral gebruikt voor agrarisch gebruik. De kenmerkende natuurwaarden bevatten onder meer weidevogels en andere soorten van graslanden en oeverranden. Het tweede kenmerkende landschap zijn grotere en

kleinere waterpartijen. De Nieuwkoopse en Reeuwijkse Plassen zijn restanten van een groter plassengebied dat vroeger in het Groene Hart aanwezig was, maar in het verleden zijn veel plassen drooggelegd voor woningbouw en agrarisch gebruik.

Zowel de Nieuwkoopse als de Reeuwijkse Plassen zijn benoemd tot Natura 2000-gebied en genieten daardoor Europese bescherming vanwege hun bijzondere natuurwaarden. Vooral de Reeuwijkse Plassen is relevant voor Gouda door haar ligging direct tegen de stad aan. Van de Reeuwijkse Plassen is alleen de meest noordelijke plas en de graslanden aan de oost- en zuidkant benoemd tot Natura 2000-gebied. Reden hiervoor zijn de grote aantallen (water)vogels die gebruik maken van de plassen en de aangrenzende graslanden.

De Nieuwkoopse Plassen bevinden zich op minder dan 10 kilometer van Gouda. Dit gebied is belangrijk voor soorten die gebonden zijn aan moerassen, plassen en rietkragen. Tevens zijn de Nieuwkoopse Plassen stikstofgevoelig door de aanwezigheid van trilvenen en blauwgraslanden. In het verleden waren er plannen om een verbinding te realiseren tussen de Nieuwkoopse en Reeuwijkse Plassen en vanuit de Reeuwijkse Plassen naar de Krimpenerwaard. Deze laatste komt ook langs Gouda en maakt het voor planten en dieren mogelijk om vanuit de Krimpenerwaard naar de Reeuwijkse Plassen en daarna zelfs naar de Nieuwkoopse Plassen te reizen.

Groenstructuurkaart

- Ecologische structuur
- Hoofdgroenstructuur
- Nevgroenstructuur
- Gemeentegrens

^ Afbeelding:
De Goudse groenstructuren.

★ Spoorzone
Deze strook langs en tussen het spoor is waterrijk en heeft veel natuurvriendelijke oevers en wilde bosschages. Deze overwegend rustige zone verbindt de binnenstad met Bloemendaal. Iets waar de bever al enige tijd dankbaar gebruik van maakt.

★ ★ Kademuren
De binnenstad van Gouda heeft een behoorlijke lengte aan waterwegen met gemetselde kademuren. Deze steile wanden zijn vaak schaduwrijk en vochtig en daarom zeer interessant voor bijvoorbeeld de steenbreekvaren of de gele helmblom.

Binnenstad

De binnenstad omvat de oude historische kern van Gouda en Nieuwe Park, een woon- en werkgebied, waaronder bedrijventerrein het Gouwespoor. Hierdoor zijn er verschillende biotopen te onderscheiden binnen de wijk. Het historisch centrum van Gouda kenmerkt zich door gesloten bouwblokken met binnentuinen, singels, stadspleinen en plantsoenen. Het centrum kan daardoor zeer stenig ogen, de binnentuinen en plantsoenen daarentegen zijn zeer waardevolle ecologische stapstenen. Ook de laanbeplanting in het centrum heeft een ecologische waarde als begeleiding van onder andere vliegroutes voor vleermuizen. Doordat veel panden vaak al vele tientallen of soms honderden jaren oud zijn kunnen deze aantrekkelijke nestgelegenheden bieden voor diverse vogels en vleermuizen. Tegenwoordig worden steeds meer geveltuinen aangelegd, die een belangrijke rol vervullen voor onder andere insecten.

Nieuwe Park en Gouwespoor kenmerken zich daarentegen door een ruime, gevarieerde opzet. Nieuwe Park heeft een goede groen-blauwe dooradering van lanen, parken en water met een diversiteit in bebouwing, zowel in hoogte, leeftijd, en functie. Gouwespoor heeft een opvallend groen-blauwe dooradering, zeker in relatie tot de grote hoeveelheid verharding (brede wegprofielen en parkeerterreinen) en grote bedrijfspanden met platte daken. Langs de Nieuwe Gouwe (rivier) en het spoor lopen ecologische structuren van de gemeente.

Icoonsoort

Bever

Castor fiber

Het grootste knaagdier van Europa.

Habitat: Waterrijk gebied en langs beken en rivieren

Voedsel: Bast en twijgen van bomen, in de zomer kruidachtige land- en waterplanten

Actieve periode: Heel het jaar. In strenge winters leggen ze een voorraad van takken en twijgen aan.

Foto: Per Harald Olsen

Dagpauwoog

Aglais io

BKN

Foto: Korall

Overwintert als vlinder op een beschutte plek, zoals een holle boom of schuur.

Waardplant: Grote brandnetel

Nectarplant: Voorjaar: sleedoorn en paardenbloem. Najaar: koninginnenkruid, akkerdistel en vlinderstruik.

Vliegtijd: Maart t/m oktober.

Gele helmblom

Pseudofumaria lutea

KNNV

Foto: David Stang

De zaden van gele helmblom worden verspreid door mieren.

Habitat: Voegen in muren, veel op kademuren langs rivieren.

Bloeitijd: Mei t/m november

Levensduur: Meerjarig.

Gierzwaluw

Apus apus

BKN

KNNV

Prov

Foto: Klaus Roggel

Vliegen vrijwel het gehele jaar en komen alleen aan de "grond" om te broeden. Je kunt ze 'gierend' boven de stad horen vliegen.

Nestplaats: Holtes en spleten in gebouwen, nestkasten en -stenen.

Voedsel: Vliegende insecten-muggen, (zweef) vliegen, dag- en nachtvlinders.

Verblijfstijd: April t/m augustus.

Overwinteren in Afrika.

Laatvlieger

Eptesicus serotinus

BKN

RL

Foto: Mnolf

Wordt zo genoemd omdat hij later op de avond zijn verblijfplaats verlaat.

Verblijfsplaats: Holtes en spleten in gebouwen, nestkasten en -stenen.

Voedsel: Vliegende insecten-muggen, kevers en nachtvlinders.

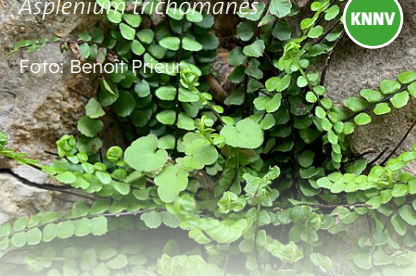
Jachtgebied: Boven(vochtige) graslanden en weilanden, langs grachten, tuinen en parken met vijvers.

Steenbreekvaren

Asplenium trichomanes

KNNV

Foto: Benoît Pheun

Varens zijn een erg oude groep van planten die geen bloemen maken. In plaats hiervan maken ze sporen net als paddenstoelen en mossen. De sporen rijpen in de zomer.

Habitat: Voegen in (kaden-) muren. Deze soort komt voor in Zuid- Limburg en in stedelijke gebieden (oude muren en gebouwen).

Levensduur: Meerjarig.

1. Inleiding

2. Opzet Programma

3. Visie en Doel

4. Analyse Gouda

5. Uitvoeringsagenda Biodiversiteit

6. Evaluatie en Monitoring

7. Sfeerbeelden per wijk

- ★ Groene Wal
De Groene Wal ligt aan de buitenkant van de wijk Bloemendaal en in het verlengde van de rijksweg A12. Het gebied bevat een mix van natuurvriendelijke oevers, wilgenbossen, bosranden en kruidrijk grasland. Bovendien liggen her en der takkenrillen en in gebruik zijnde broeihopen voor ringslangen.
- ★ ★ Groenhovenpark
Het Groenhovenpark ligt ingeklemd tussen de Burg. van Reenensingel en het sportpark “Groenhoven”. Dit park ligt voor Goudse begrippen hoog omdat het een voormalige vuilstort is geweest. In de eind jaren zeventig en begin jaar tachtig is het park aangelegd en ingericht.

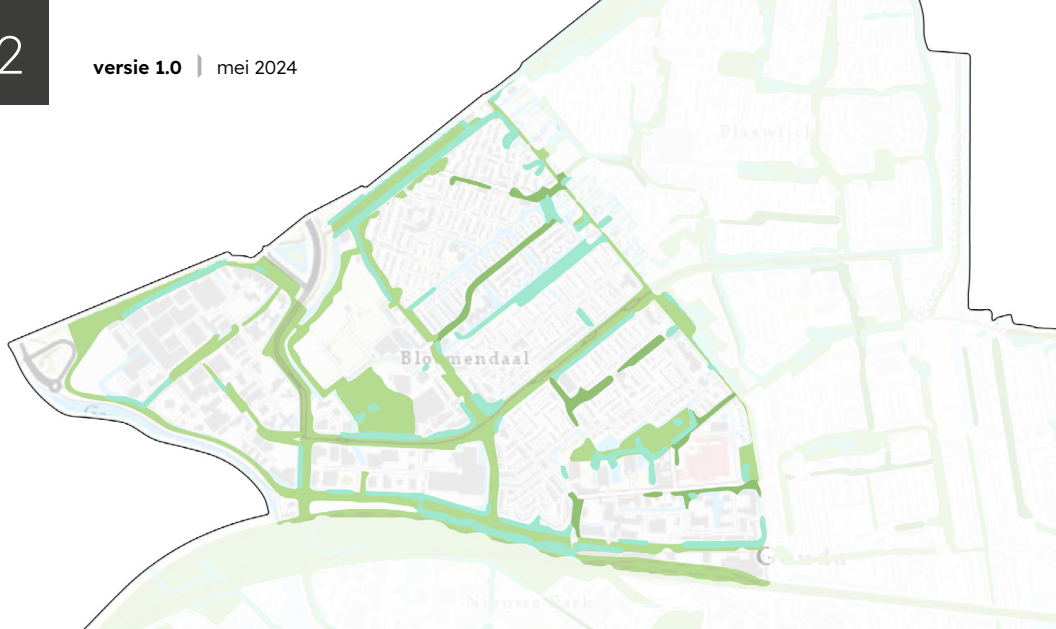
Bloemendaal

De ontwerpers van deze wijk waren geïnspireerd door ecologie en integreerden groenzones en ecologische verbindingen die de nieuwe wijk met het centrum en het buitengebied zouden verbinden. De wijk kan opgedeeld worden in drie deelgebieden: de woonwijk zelf, die gekenmerkt wordt door diverse typologieën laagbouw (geschakelde en gestapelde woningen) met afwisselend ingerichte voor- en achtertuinen. De wijk heeft een rijke groen-blauwe dooradering waarvan enkele ook als ecologische structuur zijn vastgelegd.

De tweede is Goudse Poort, een bedrijventerrein en woonboulevard en het (sportcomplex) Groenhovenpark, dat een belangrijke ecologische structuur is in het hart van de wijk. Dit deel heeft dan ook twee gezichten, enerzijds een gebied dat groen en structuurrijk en divers is, met parken, sportvelden boomrijen en weinig bebouwing. Anderzijds een stenig bedrijventerrein met veel brede straten, laanbeplanting in gazon, een relatief goede groen-blauwe dooradering (brede wegprofielen en parkeerterreinen) en grote bedrijfspanden met platte daken.

Als laatst het Boerhaavekwartier, met onder andere het Groene Hart Ziekenhuis (GHZ) dat zich kenmerkt door een “hoogstedelijker” karakter van hoogbouw (flats, torens, scholen, kantoren, bioscoop, etc.) in een verder parkachtige omgeving met veel water zoals het Park Atlantis. Ook in dit deel, tegen het GHZ, ligt een belangrijke ecologische structuur.

Icoonsoort

Glassnijder

Brachytron pratense

De larven leven wel 2-3 jaar als larve in het water. In het voorjaar sluipen ze uit het water om te transformeren tot een libel en leven ze enkele weken tot maanden waarin ze zich voortplanten.

Habitat: Plassen, poelen en watergangen met een hoge oever- en watervegetatie.

Voedsel: Larven (onder water) en libellen (boven water) jagen op allerlei insecten.

Vliegtijd: mei t/m augustus.

Foto: MilanIlic553

Gekakelde Aurelia

Polygona c-album

BKN

Foto: Alastair Rae

Rupsen van deze soort vallen niet snel op, omdat ze net een vogelpoepje lijken op de bovenkant van een blad.

Waardplant: Grote brandnetel, maar ook hazelaar, hop, ruwe iep en boswilg

Nectarplant: Voorjaar vooral sleedoorn en wilgen; najaar vooral koninginnenkruid, akkerdistel en braam

Vliegtijd: maart t/m oktober, overwinteren vlakbij de grond.

Boomvalk

Falco subbuteo

KNNV

RL

Foto: Luc Meer

De boomvalk is een snelle behendige vlieger en daarom in staat om zelfs zwaluwen en gierzwaluwen te slaan.

Nestplaats: Gebruikt oud kraaien- of eksternesten in bomen.

Voedsel: Zangvogels en vliegende insecten zoals libellen en vliegende mieren.

Verblijfstijd: April t/m september. Overwinteren in Afrika.

Hermelijn

Mustela erminea

BKN

KNNV

RL

Foto: Hillebrand Steve

De vacht van sommige hermelijnen kleurt in de winter helemaal wit.

Voedsel: (Woel-) muizen, ratten en konijnen, ook vogels en vegeleieren

Verblijfsplaats: In oude mollen- of konijnholen. Ontwikkeling van takkenbossen, takkenhopen, struikgewas, enz.

Meerkikker

Pelophylax ridibundus

BKN

KNNV

Foto: Bart Slingerland

De meerkikker is de grootste van de drie in Nederland voorkomende 'groene kikker' soorten, maar is moeilijk te onderscheiden van de andere soorten.

Habitat: Rijk begroeide laaglandwateren zonder te veel beschaduwing.

Voedsel: Insecten en andere ongewervelden

Actieve periode: April t/m augustus.

Overwintert bijna altijd in het water.

Vosje

Andrena fulva

BKN

Foto: Maarten Jacobs

Het vosje graaft een nest in de grond waarin in verschillende kamertjes elk één eitje wordt gelegd.

Nestplaats: In de grond

Nectarplant: Met name sleedoorn, bessensoorten en fruitbomen als appel, peer en kers.

Vliegtijd: Maart t/m augustus.

1. Inleiding

2. Opzet Programma

3. Visie en Doel

4. Analyse Gouda

5. Uitvoeringsagenda Biodiversiteit

6. Evaluatie en Monitoring

7. Sfeerbeelden per wijk

* Noorderhout

De Noorderhout ligt aan de buitenkant van de wijk Plaswijck. Het gebied bevat een mix van natuurvriendelijke oevers, wilgenbossen, bosranden en kruidenrijk grasland. Op verschillende plekken wordt dood hout verzameld zoals stammen en takken in houtstapels en takkenrillen. Ook worden voor verschillende soorten extra maatregelen getroffen in de vorm van vogelnestkasten, vlinderranden en broeihopen voor ringslangen.

* * Heempad Bloemendaalseweg

In 1981 is op het Heempad de start gemaakt met inheemse planten in de randen van het bosplantsoen. Het was tevens de start van het ecologisch groenbeheer in Gouda. Ervaring opdoen met inheemse planten en nieuwe beheer was de inzet. Door de jaren heen zijn er in het gebied verschillende elementen bijgekomen met als doel ecologische processen met hun flora en fauna.

Plaswijck

Plaswijck is gebouwd in dezelfde periode als Bloemendaal. De wijk is ruim opgezet, naar het lijkt ook ruimer dan Bloemendaal, waardoor het openbaar groen zeer goed vertegenwoordigd is. In tegenstelling tot Bloemendaal heeft Plaswijck geen bedrijventerreinen of grote sportcomplexen en parken. De primaire functie is woongebied, dat daartegen beschikt over een groot overdekt winkelcentrum. Door de combinatie van laagbouw (geschakeld en gestapeld) met meer ruimte tussen de woningen heeft de wijk een veel robuustere groene dooradering.

Als aanvulling op het openbaar groen met de vele singels vervullen de tuinen in deze wijk vermoedelijk ook een belangrijke rol voor ecologie. Waar het openbaar groen sober is ogen de achtertuinen zeer divers en structuurrijk en daardoor interessant voor insecten en vogels.

De Groene Wal (de groenzone tussen de A12 en Bloemendaal en Plaswijck) is een belangrijke groenstructuur die beiden wijken met elkaar verbindt. De Bloemendaalseweg, een oud woonlint, vormt de grens tussen beide wijken en verbindt het centrum, via de wijken, met het buitengebied. Op dit oude woonlint sluiten diverse ecologische structuren aan die het ecologisch netwerk versterken. Aan de andere zijde grenst Plaswijck aan de Reeuwijkse Plassen, een zeer belangrijke ecologische structuur welke direct invloed heeft op de biodiversiteit van Gouda.

Icoonsoort

Foto: Dick Belgers

Kattenstaardikpoot

Melitta nigricans

KNNV

De vrouwtjes vliegen in de zomer vaak rond met kenmerkende klompjes van groen stuifmeel aan hun poten.

Nestplaats: In de grond.

Nectarplant: Grote kattenstaart, een typische soort van waterkanten en natte graslanden.

Vliegtijd: Juli t/m half september.

Oranjetipje

Anthocharis cardamines

BKN

KNNV

Foto: Sander van der Molen

In het paarseizoen achtervolgen de mannetjes oranjetipjes alles wat wit is.

Waardplant: Pinksterbloem en look zonder-look.

Nectarplant: Pinksterbloem en look zonder-look.

Vliegtijd: April t/m mei.

Ijsvogel

Alcedo atthis

KNNV

Foto: Lukasz Lukaszik

Ondanks hun naam zijn ijsvogels zeer slecht bestand tegen strenge winters. Wanneer waterlichamen bedekt zijn met ijs kunnen ze niet jagen.

Nestplaats: Maakt in steile oeverwanden een tunnel >0,5m, ook kunstmatige oeverwallen.

Voedsel: Kleine visjes.

Verblijfstijd: Verblijft het hele jaar in Nederland.

Konijn

Corytolagus cuniculus

BKN

Prov

RL

Foto: B.J. Schoenmakers

Konijnen leven in familiegroepen met maximaal 10 dieren in één hol. Bij grote groepen wordt de voortplanting bij jonge vrouwtjes onderdrukt.

Lengte: 35-45 cm

Habitat: Perken, tuinen, bosranden en duinen met zandige bodems om makkelijk te graven.

Voedsel: Grassen en kruiden.

Actieve periode: Heel het jaar.

Ringslang

Natrix helvetica

BKN

KNNV

RL

Foto: Benny Trapp

Ringslangen leggen in eieren in zogenaamde broeihopen van allerlei organisch materiaal. De warmte van de broei, composteren van organisch materiaal, broedt de eieren uit.

Habitat: Waterrijke graslanden en laagveengebieden.

Voedsel: Vooral amfibieën en soms ook vissen.

Actieve periode: Maart t/m oktober.

Weidehommel

Bombus pratorum

BKN

KNNV

Prov

Foto: Henk Wallays

Een volgroeide kolonie van weidehommels bestaat tussen de 50 tot wel 200 werksters.

Nestplaats: Bovengronds nest in composthopen, takkenrillen, vogelnesten of onder stenen.

Nectarplant: Voorjaar: bloeiende wilgen, bolgewassen en longkruid; najaar: bessenstruiken en wilgenroosje.

Vliegtijd: Maart t/m september.

1. Inleiding

2. Opzet Programma

3. Visie en Doel

4. Analyse Gouda

5. Uitvoeringsagenda Biodiversiteit

6. Evaluatie en Monitoring

7. Sfeerbeelden per wijk

★ Thorbeckeveld

In dit gebied komen de volgende ecologische waarden voor zoals natuurvriendelijke oevers, kruidenrijk grasland, verlandingsplas.

★ ★ Goudse Hout

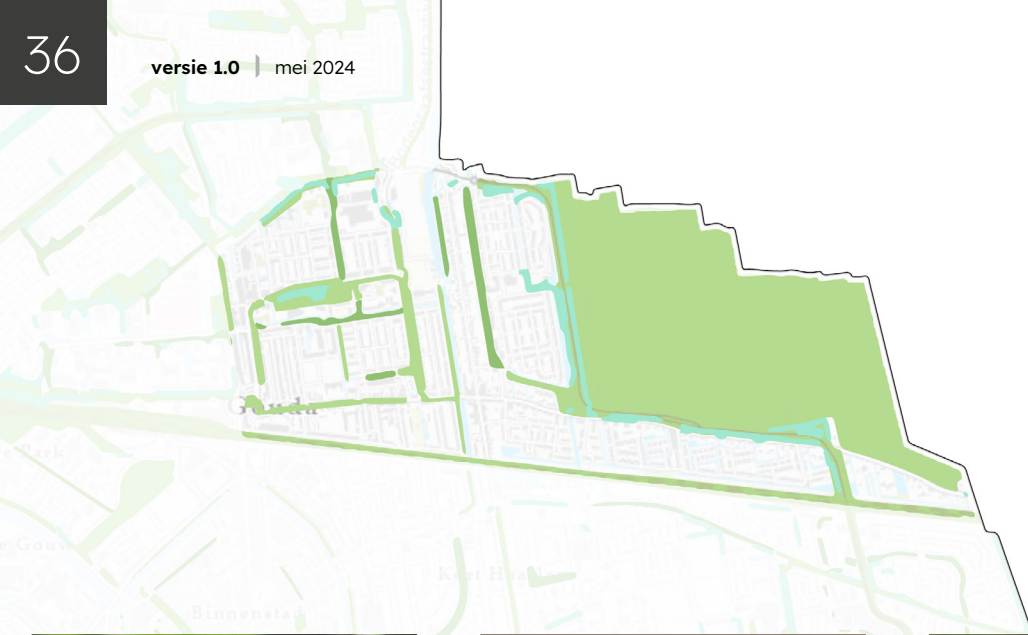
Het Goudse Hout is een veenweidegebied en omvat een divers landschap met bossen, graslanden en waterpartijen. Deze variatie biedt een breed scala aan habitats voor verschillende planten- en diersoorten die profiteren van de ligging tussen de stad en de Reeuwijkse Plassen waardoor het een rijke biodiversiteit heeft.

Noord

Noord bestaat voor een groot deel uit een open veenweidegebied (Goudse Hout). De woonwijk zelf kenmerkt zich grotendeels door woningen uit de wederopbouwperiode en een compacte stedenbouwkundige opzet. De straatprofielen zijn over het algemeen smal, wat weinig ruimte overlaat voor onder andere bomen of bermen. Waar de straten breder zijn is vaak meer ruimte voor voortuinen van huizen, wat kansen biedt voor biodiversiteit. Deze voortuinen worden (met name in de woonwijk Achterwillens, tegen het Goudse Hout) opvallend vaak gebruikt voor parkeren op eigen terrein.

In Noord is openbaar groen minder sterk vertegenwoordigd en simpel in de verschijningsvorm. Op een aantal uitzonderingen na zoals belangrijke ontsluitingswegen zoals de Thorbeckelaan en rondom gestapelde woningen. Het Goudse Hout daartegen is een belangrijke ecologische structuur voor de wijk en zelfs de stad in zijn geheel. In dit open veenweidegebied is ruimte voor natuur en vrijetijdsbesteding, er zijn bosschages en wandel- en fietspaden toegevoegd om zo zoveel mogelijk te voorzien in recreatiebehoeften van verschillende groepen mensen. Net als Plaswijck ligt deze wijk tegen de Reeuwijkse Plassen. Dit in combinatie met het eerder genoemde Goudse Hout biedt veel kansen in relatie tot biodiversiteit. Zeker met oog op de Molenvliet, een belangrijke ecologische corridor die de Reeuwijkse Plassen met de binnenstad van Gouda verbindt.

Icoonsoort

Groot avondrood

Deilephila Elpenor

KNNV

Het groot avondrood is een nachtvlinder die voornamelijk actief is in de schemering. Dit is het eerste dier waarbij ontdekt is dat deze in het donker kleuren kan onderscheiden.

Waardplant: Wilgenroosje, maar ook kattenstaart, teunisbloem en wijnstok.

Nectarplant: Kamperfoelie.

Vliegtijd: Mei t/m september, de soort overwintert als pop in de strooisellaag.

Foto: Jean Pierre Hamon

Bruin blauwtje

Aricia agesti

BKN

KNNV

RL

Foto: Sander van der Molen

De rupsen van het bruin blauwtje worden soms meegenomen en verzorgd door mieren.

Waardplant: Ooievaarsbekken en zonneroosje.

Nectarplant: o.a. Jacobskruid, boerenwormkruid en duizendblad.

Vliegtijd: Mei t/m oktober. De soort overwintert als half volgroeide rups in de strooisellaag.

Krakeend

Mareca strepera

BKN

Foto: Andreas Trepte

De vrouwtjes van de krakeend lijken op de vrouwtjes van de wilde eend. Mannetjes zijn beter te onderscheiden.

Nestplaats: Langs meren en kanalen in ruigtes op de grond. Komt ook al in steden voor.

Voedsel: Allerlei water-, oever- en kruidachtige planten. In de wintermaanden eten ze ook insecten en slakken als aanvulling op hun dieet.

Pinksterbloem

Cardamine pratensis

BKN

Foto: Bernard Dupont

Pinksterbloemen zijn niet vernoemd naar Pinksteren, maar waarschijnlijk naar pinken (jonge koeien).

Habitat: Vochtige tot natte graslanden.

Bloeitijd: April t/m juni.

Levensduur: Meerjarig.

Bunzing

Mustela putorius

BKN

RL

Foto: Peter Trimming

De bunzing is een actieve jager die zijn prooi bij voorkeur bespringt.

Habitat: Kleinschalig landschap met houtwallen, greppels en sloten. Ook buitenwijken van steden vormen geschikt leefgebied. Ze hebben verblijfplaatsen in allerlei natuurlijke holtes.

Voedsel: Dieren als konijnen, ratten, muizen, mollen, vogels, vogeleieren, amfibieën en insecten, maar ook bessen en fruit.

Gewone oeverlibel

Orthetrum cancellatum

BKN

Foto: Tim Bekaert

De gewone oeverlibel is een goede indicator voor een goede waterkwaliteit en komt dan snel voor zolang de oevers ook zonnige, schaars begroeide plekken hebben.

Habitat: Allerlei stilstaande en zwak stromende wateren.

Voedsel: Larven (onder water) en libellen (boven water) jagen op allerlei insecten.

Vliegtijd: Mei t/m september.

1. Inleiding

2. Opzet Programma

3. Visie en Doel

4. Analyse Gouda

5. Uitvoeringsagenda Biodiversiteit

6. Evaluatie en Monitoring

7. Sferbeelden per wijk

* Steinse groen

Het Steinse Groen is een langgerekte strook van zo'n 200 meter breed bij 1200 meter lang en is ontstaan in 1983 tijdens de Nationale Boomfeestdag. Het valt buiten de gemeentegrenzen. Toch beheert de gemeente het Steinse Groen al lange tijd op een natuurlijke manier. Dat is te zien aan de kruidenrijke hooilanden, schrale graslanden, grote populaties orchideeën en oeverbegroeiing. De vlinderstroken en vogelbosjes voorzien diverse fauna van fijne verblijfsplekken. Net als de kikkerpoelen die her en der in het gebied te vinden zijn. Dit en veel meer heeft er toe geleid dat het Steinse Groen is opgenomen in het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

* * Gouds Geschenk (& Baden Powellplantsoen)

Het Baden Powellplantsoen is aangelegd tijdens de bouw van Goverwelle. In dit gebied komen de volgende ecologische waarden voor: natuurvriendelijke oevers, kruidenrijk grasland, zoomplanten in de randen van het bosplantsoen en een wiel met riet (landschapelement).

Goverwelle

Goverwelle is gebouwd in de jaren 80 en 90, het is de dichtbevolkste wijk van Gouda en hier zien we duidelijke verschillen ontstaan tussen de hiervoor behandelde wijken. Waar de groen-blaauwe dooradering in Bloemendaal en Plaswijck een sterke identiteitsdrager is voor de wijk, is dat bij Goverwelle niet het geval. Ruimte wordt hier gereserveerd voor brede straatprofielen met parkeerplaatsen en losliggende fietspaden en enkele laanbomen, voortuinen worden kleiner en vaak als parkeerplaats ingezet en het openbaar groen wordt zoveel mogelijk geconcentreerd langs wijkontsluitingswegen zoals de Goverwellesingel, stadsranden of cultuurhistorische lijnen in het landschap zoals de Voorwillensweg. Dit zijn tevens ook een paar van de belangrijkste ecologische structuren in de wijk. Twee andere belangrijke structuren zijn het Steinse Groen en Baden Powellplantsoen aan de randen van Goverwelle.

Icoonsoort

Argusvlinder

Lasioommata megera

De mannetjes van de argusvlinder zijn erg territoriaal en verdedigen hun territorium tegen vrijwel alles wat beweegt.

Waardplant: Diverse grassen.

Nectarplant: Voorjaar vooral braam en rode klaver; zomer vooral akkerdistel en vlinderstruik.

Vliegtijd: Mei t/m augustus.

Foto: Centine

Grote bladsnijder

Megachile willughbiella

BKN

Foto: Line Sabroe

De grote bladsnijder bekleedt zijn nestgangen met bladstukjes waardoor er een kokertje ontstaat. Ze knippen hiervoor perfect rond of langwerpige stukjes uit een blad.

Nestplaats: Allerlei holten, maakt ook gebruik van bijenhôtels.

Nectarplant: o.a. distels, wilgenroosje en klaversoorten.

Vliegtijd: Mei t/m augustus.

Koekoek

Cuculus canorus

BKN

KNNV

RL

Foto: Tim Peukert

Een koekoeksvrouwje specialiseert zich in de nesten van één bepaalde zangvogelsoort waarin ze haar eieren legt.

Nestplaats: Nesten van andere zangvogels.

Voedsel: Insecten (grotendeels rupsen, waaronder harige rupsen zoals de eikenprocessierups).

Verblijftijd: April t/m september.

Overwinteren in tropisch Afrika.

Bijenorchis

Ophrys apifera

Foto: Hans Hillewaer

De onderste lip van de bloem lijkt op een honingbij. Hiermee verleidt hij mannelijke honingbijen om met de bloem te "paren" om zo zijn stuifmeel te verspreiden.

Habitat: Matig vochtige, bij voorkeur kalkrijke plaatsen in open graslanden die enigszins verstoord zijn.

Bloeitijd: Mei en juni.

Beheer: Om vergassing en struikvorming tegen te gaan na augustus te maaien.

Wezel

Mustela nivalis

Foto: Piet Munsterman

BKN

RL

Om een beter beeld te krijgen van hun omgeving gaan wezels recht op hun achterpoten staan, 'kegelen' genaamd

Habitat: Open, droge natuur- en wei- en akkerland met voldoende beschutting.

Voedsel: (Woel-) muizen, waar geen woelmuisen (zoals veldmuis) leven, komen ook geen wezels voor.

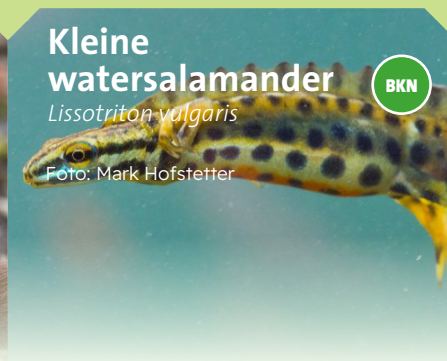
Verblijfsplaats: Onder houtstapels en in oude hopen van konijnen en ratten.

Kleine watersalamander

Lissotriton vulgaris

Foto: Mark Hofstetter

BKN

Om indruk te maken op de vrouwtjes ontwikkelen mannetjes in de voortplantingstijd een kam op hun rug.

Habitat: Stilstaand of zwak stromend water met onderwatervegetatie. Niet te diep en niet te beschaduwde.

Actieve periode: Maart t/m augustus in het water, daarbuiten veel op het land. Vanaf november weggekropen onder omgevallen bomen, stenen of in holletjes.

1. Inleiding

2. Opzet Programma

3. Visie en Doel

4. Analyse Gouda

5. Uitvoeringsagenda
Biodiversiteit6. Evaluatie en
Monitoring

7. Sfeerbeelden per wijk

- * **Hollandsche IJssel**
 Op de oevers van de Hollandsche IJssel groeit de spindotterbloem, een zeldzame soort die groeit in de mondingsgebieden van rivieren.
- ** **Vliegroute meervleermuis**
 Een groot deel van de watergangen in Gouda speelt een rol als vliegroute begeleiding van de meervleermuis. Er is een kolonie aanwezig in het westen van Gouda, vlak bij het spoor, maar de soort foerageert op de Reeuwijkse Plassen. Om hier te komen vliegt deze vleermuis vermoedelijk over de Nieuwe Gouwe, Kattensingel, Blekerssingel, Karnemelksloot (in Kort Haarlem) en de Breevaart.

Kort Haarlem

De wijk kent veel diversiteit in bouwperiodes. Het begon rond de twaalfde eeuw, bij de Karnemelksloot en de Voorwillensweg. Destijds stonden hier een aantal boerderijen waar akkerbouw plaatsvond en later veehouderij. In de jaren 30 werd voor het eerst op grotere schaal gebouwd, later tijdens de wederopbouw en de jaren 70. Dit maakt dat er ook een verschil zichtbaar is in hoe 'groen' er gebouwd werd.

In de vooroorlogse delen is het groen geconcentreerd langs onder andere de Burgermeester Martenssingel en een deel van de Karnemelksloot. De straten zijn smal en voortuinen ontbreken over het algemeen. De naoorlogse wijken zijn ruimer en groener ingericht. De Joubertstraat is hier een mooi voorbeeld van. De groen-blauwe dooradering van de wijk is redelijk met diverse singels, lanen en parken.

De ecologische structuren zijn in Kort Haarlem matig vertegenwoordigd. Ondanks dat is gebleken dat de er een belangrijke migratieroute door de wijk loopt voor de meervleermuis. De wijk kan door zijn ligging ten opzichte van het centrum, andere wijken en belangrijke ecologische structuren zoals de Hollandse IJssel en de Reeuwijkse Plassen een belangrijke rol als stapsteen fungeren. Er liggen dan ook genoeg kansen voor ecologie.

Iconsoort

Rosse vleermuis
Nyctalus noctula

BKN **Prov** **RL**

Het geluid van de rosse vleermuis is door veel mensen met het blote oor te horen en verblijfplaatsen in bomen zijn op die manier relatief makkelijk te vinden.

Verblijfsplaats: Holtes en spleten in bomen.
Voedsel: Vliegende insecten zoals grote kevers en nachtvlinders, maar ook dansmuggen.
Actieve periode: Maart t/m november.

Foto: Mnolf

Kleine vos
Aglia urticae

BKN

Foto: Estormiz

Bosuil
Strix alucous

BKN
KNNV

Foto: Anil Oztas

Gewone & Spindotterbloem
Caltha palustris

BKN
KNNV
Prov

Foto: A. Beijer

Egel
Erinaceus europaeus

BKN
KNNV
Prov
RL

Foto: George Chernilevics

Boomhommel
Bombus hypnorum

BKN

Foto: André Karwath

Het mannetje van de kleine vos kan snel wisselen van territorium en heeft vaak zelfs meerdere territoria per dag.

Waardplant: Grote brandnetel

Nectarplant: Diverse planten zoals sleedoorn en vlinderstruik

Vliegtijd: Februari t/m oktober.

Overwintert als vlinder in gebouwen, holle bomen of holen.

De bosuil begint al zeer vroeg in het jaar (februari/maart) met broeden.

Habitat: Bossen, stadsparken, groene woonwijken met oude bomen en grote binnentuincomplexen.

Voedsel: Kleine zoogdieren, vogels, kikkers, padden, kevers en regenwormen.

Verblijfstijd: Heel het jaar.

De spindotterbloem verspreidt zich voornamelijk door het afbreken van plantendelen die vervolgens via het water verspreid worden

Habitat: Op en langs de oevers van sloten, beken en rivieren.

Bloeitijd: Maart t/m mei

Levensduur: Meerjarig.

Egels zijn verrassend lenig en kunnen zich door allerlei spleten en gaten wurmen.

Habitat: Tuinen, bosranden, struweel en bos, maakt gebruik van egelshuisjes.

Voedsel: Insecten en andere ongewervelden

Actieve periode: April t/m december.

Overwintert in nesten van bladeren, gebruikt hiervoor ook egelshuisjes.

De boomhommel is een echte cultuurvolger en komt veel voor binnen steden.

Nestplaats: Bovengrondse holtes zoals boomholtes, onder daken en gebruikt vaak vogelshuisjes.

Nectarplant: o.a. wilgen, braam en aalbes en bloemplanten als vogelwikke, akkerdistels en wilgenroosje.

Vliegtijd: Maart t/m september.

- ★ **Veenweiden**
 Het is een typisch laaggelegen gebied dat gevormd is door veenvorming en waar landbouw, voornamelijk veeteelt, wordt bedreven op de vruchtbare bodems. In heel Nederland staan veenweiden onder druk, gelukkig wordt in Gouda en de Krimpenerwaard grote inzet getoond hier prachtige natuurgebieden van te maken.

Stolwijkersluis

Stolwijkersluis is de dunstbevolkte wijk van Gouda. Het betreft een buurtschap dat tegen het buitengebied aan ligt en kent daardoor een uitzonderlijk groen karakter. De Gouderaksedijk en de Zuider IJsseldijk kijken uit over de Hollandse IJssel in het noorden en de Beneden-Haastrechtse en Veerstablok polders in het zuiden. De laatste valt binnen de gemeentegrens van Gouda en is een open veenweidegebied met weides en sloten. Deze tevens belangrijke ecologische structuur sluit aan op het Natuurnetwerk Nederland dat zich net over de gemeentegrens bevindt.

De polder Veerstablok ligt voor een groot deel in de Krimpenerwaard. In deze gemeente wordt het project Veenweiden Krimpenerwaard uitgevoerd waarbij kruiden- en faunarijke graslanden en vochtig weidevogelgrasland worden gecreëerd.

Iconsoort

Blauwborst

Luscinia svecica

BKN

Prov

De blauwborst is een mooi voorbeeld van natuurherstel, want deze soort is de afgelopen jaren sterk in aantallen toegenomen door de uitbreiding van moerassen en moerasbos in Nederland.

Nestplaats: Op de grond in rietmoerassen.

Voedsel: Insecten, larven, wormen en slakken.

Verblijfstijd: Maart-september en overwinteren in Spanje, Portugal en West-Afrika.

Foto: Ruben van Laar

Bont zandoogje

Pararge aegeria

BKN

Foto: Sander van der Molen

Naast nectar van bloemen voedt het bont zandoogje zich ook met de honingdauw van bladluizen en het sap van vruchten of bomen.

Waardplant: Grassen.

Nectarplant: Bramen en andere nectarplanten.

Vliegtijd: Maart t/m oktober.

Torenvalk

Falco tinnunculus

BKN

KNNV

RL

Foto: Andreas Treppe

De torenvalk jaagt veelal door te 'bidden', waarbij hij stil in de lucht blijft hangen, speurend naar kleine prooidieren op de grond.

Nestplaats: Nest van andere vogels, maakt gebruik van speciale nestkasten.

Voedsel: Vooral (woel-) muizen, maar ook zangvogels en grote insecten zoals

kevers en sprinkhanen.

Vliegtijd: Blijft het hele jaar in Nederland.

Echte koekoeksbloem

Silene flos-cuculi

BKN

Foto: Wouter Hagens

In sommige gevallen kan de echte koekoeksbloem opnieuw tot bloei komen in de herfst.

Habitat: Natte graslanden en langs sloot- en waterkanten.

Bloeitijd: Mei t/m juli.

Levensduur: Meerjarig.

Haas

Lepus europaeus

BKN

RL

Foto: Estormiz

In de paartijd boksen volwassen dieren regelmatig met elkaar en achtervolgen ze elkaar op hoge snelheid.

Habitat: Akkers en weilanden.

Voedsel: Grassen en kruiden.

Verblijfsplaats: Graven geen hol, maar maken 'legers' (ondiepe uithollingen) in hoge vegetatie en onder heggen en struiken.

Merel

Turdus merula

BKN

KNNV

Prov

Foto: Malene Thyssen

De eieren van deze talrijkste broedvogel van Nederland zijn groen van kleur met kleine bruinrode vlekjes.

Nestplaats: Nest in dichte struiken, lage bomen of in klimop.

Voedsel: Wormen, insecten, bessen en fruit.

Verblijfstijd: Heel het jaar in Nederland. Merels uit Scandinavië vliegen wel naar het zuiden om te overwinteren.

1. Inleiding

2. Opzet Programma

3. Visie en Doel

4. Analyse Gouda

5. Uitvoeringsagenda
Biodiversiteit

6. Evaluatie en
Monitoring

7. Sfeerbeelden per wijk

★ Oude begraafplaats

De oude begraafplaats bevindt zich in de wijk “Korte Akkeren” de hoofdingang is aan de Prins Hendrikstraat. Op deze oude begraafplaats heeft in 1972 de laatste bijzetting plaats gevonden en in 1978 is de gehele begraafplaats ingezaaid met een bloemenmengsel. In dat jaar werd er geen bestrijdingsmiddelen meer toegepast en het schoffelen bleef ook achterwege. De oude begraafplaats heeft als ondergrond zand dit gaf de mogelijkheid in Gouda om droogte- en schraalminnende soorten in te zaaien. In 1995 is de oude begraafplaats op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst.

Korte Akkeren

De Korte Akkeren kent een soortgelijke ontwikkeling als Kort Haarlem waarbij verschillende bouwperioden invloed hebben op de stedenbouwkundige opzet. Ook kan de wijk, net als Bloemendaal en de Binnenstad, weer worden onderverdeeld in duidelijke deelgebieden op basis van functie. Net als de andere wijken heeft Korte Akkeren een duidelijke woonfunctie en duidelijke bedrijfsfunctie.

Het woongebied kent voor- en naoorlogse woningen. Waarbij de vooroorlogse buurten compacter zijn met doorgaans smalle straten, weinig voortuinen of openbaar groen. In het oude deel is de Oude Begraafplaats een belangrijke ecologische structuur. Bij de naoorlogse woningen ontstaan bredere straten waarbij vaker ruimte voor voortuinen is en worden brede singels gegraven waardoor een sterke groen-blaue dooradering wordt gecreëerd. In dit deel van de wijk zijn meerdere ecologische structuren opgenomen waaronder de Rotterdamseweg, de Schielands Hoge Zeedijk en de dijk langs het Stroomkanaal.

De bedrijventerreinen van Korte Akkeren liggen enerzijds langs de Hollandse IJssel in het oosten en anderzijds langs het Gouwekanaal en de Nieuwe Gouwe in het noordwesten. Deze bedrijventerreinen kennen een zeer stenig karakter met grote bouwvolumes, veel verharding en een matig groene dooradering.

Icoonsoort

Foto: Myotis Dasynceme

Meervleermuis

Myotis dasynceme

- KNNV
- BKN
- Prov

De meervleermuis is de snelste Nederlandse vleermuis, met een vliegsnelheid tot 35 km/uur.

Nestplaats: Op de grond in rietmoerassen.

Voedsel: Jaagt op vliegende insecten (vooral dansmuggen) boven het water.

Verblijfstijd: Holtes en spleten in gebouwen, maakt ook gebruik van nestkasten en -stenen.

Actieve periode: Maart t/m november. Overwinteren in mergelgroeven, bunkers, vestingwerken en kelders.

Tuinhommel

Bombus hortorum

BKN

Foto: Rasbak

Heeft de langste tong van alle hommels en kan daarom bij de nectar van bloemen waar andere hommels niet bij kunnen.

Nestplaats: Maken nesten van grashalmen net op of in de grond maar ook in oude vogel- of muizen nesten of schuurtjes.

Nectarplant: o.a. kamperfoelie, rode klaver, dagkoekoeksbloem, lipbloemen & vingerhoedskruid.

Vliegtijd: Maart t/m september.

Zwarte roodstaart

Phoenicurus ochruros

BKN

Foto: Jerzysrzelcecki

De zwarte roodstaart broedt van oorsprong op rotskliffen en andere stenige biotopen. Komt in Nederland daarom veel voor in de stenige stad.

Nestplaats: Holten in gebouwen, maakt ook gebruik van nestkasten en -stenen.

Voedsel: Insecten zoals rupsen, langpootmuggen en spinnen. In de herfst ook bessen en zaden.

Vliegtijd: Hele jaar in Nederland.

Rapunzelklokje

Campanula rapunculus

BKN

RL

Foto: Javier Martin

Vroeger werd de wortel van het rapunzelklokje gegeten.

Habitat: Natte graslanden en dijkhellingen.

Bloeitijd: Mei t/m augustus.

Levensduur: Twee- of meerjarig.

Bruine kikker

Rana temporaria

BKN

Foto: Bernie Köhl

Deze kikker kan tot ver in stedelijk gebied voorkomen en is dan ook vermoedelijk ook de wijdst verspreide amfibieënsoort van Nederland.

Habitat: Allerlei watertypen, maar heeft een sterke binding met bos en struweel in de periode de kikkers op het land leven.

Voedsel: Slakken, kevers en insectenlarven.

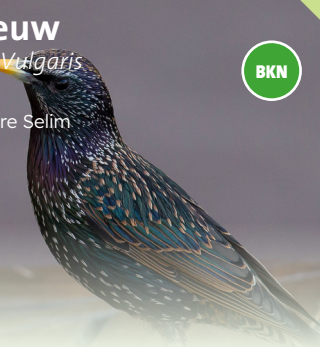
Actieve periode: Maart t/m december.

Spreeuw

Sturnus vulgaris

BKN

Foto: Pierre Selim

In de winter verzamelen spreeuwen zich in grote zwermen die als "wolken" door de lucht vliegen.

Nestplaats: Holten in bomen en gebouwen, soms ook in nestkasten.

Voedsel: Vooral insectenlarven, in het najaar bessen en ander fruit, maar ze zoeken ook naar etensresten in steden.

Verblijfstijd: Blijft het hele jaar in Nederland.

1. Inleiding

2. Opzet Programma

3. Visie en Doel

4. Analyse Gouda

5. Uitvoeringsagenda Biodiversiteit

6. Evaluatie en Monitoring

7. Sfeerbeelden per wijk

★ Geboortebos

In de Oostpolder kunnen mensen een geboortebos aanvragen voor hun kind of kleinkind. Een geboortebos wordt vaak gezien als teken van levenskracht en drukt symbolisch uit dat elk kind in een gezonde groene wereld moet kunnen opgroeien.

Westergouwe

De jongste wijk van Gouda is momenteel nog volop in ontwikkeling. Enkele delen zijn al gerealiseerd maar het grootste deel moet nog gebouwd worden. In deze wijk speelt water een cruciale rol. Het doel is een klimaatadaptieve wijk te creëren met een robuust watersysteem en grote hoeveelheden openbaar groen. Er lopen divers ecologische structuren door de woonwijk die het geheel verbinden met de nabijgelegen natuur en polders.

Daarnaast zijn er nog andere deelgebieden in de wijk, waaronder het Sluiseiland, een bedrijventerrein en de Oostpolder. Deze laatste is een belangrijk groengebied voor Gouda, omdat het naast Goudse Hout in Noord één van de laatste natuurlijke gebieden binnen het stedelijk weefsel is van Gouda. Het is een veenweide dat een belangrijke functie vervult als weidevogelgebied.

Het bedrijventerrein, inclusief enkele woningen en sportvelden, ligt tegen dit natuurgebied aan. Het is een compact bedrijventerrein en heeft ondanks de grote bouwvolumes met veel platte daken en parkeerterreinen een opvallend groen-blauw karakter. Er is ruimte voor laanbeplanting in plantvakken. Dit in combinatie met waterlopen en de nabijheid van het Gouwekanaal zorgt ervoor dat dit gebied kansrijk is in relatie tot ecologie. Het nabijgelegen Sluiseiland versterkt deze ecologische potentie.

Icoonsoort

Roerdomp

Botaurus stellatus

KNNV

BKN

Prov

RL

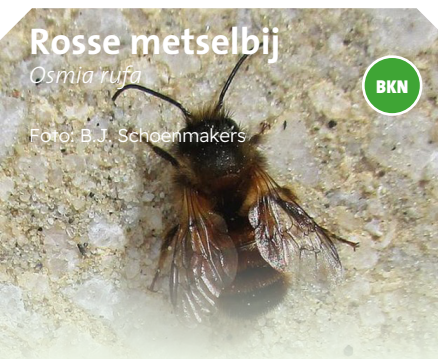
Als roerdompen zich bedreigd voelen gaan ze strak rechtop stilstaan in de zogenaamde 'paalhouding'.

Nestplaats: Op de grond tussen dichte rietvegetaties.

Voedsel: Vissen, kikkers, muizen en grote insecten.

Verblijftijd: Blijft het hele jaar in Nederland.

Foto: Jo Garbutt

Rosse metselbij

Osmia rufa

BKN

Foto: B.J. Schoenmakers

De rosse metselbij is één van de algemeenste gasten van bijenhôtels.

Nestplaats: Holtes in dood hout, maakt ook gebruik van bijenhôtels.

Nectarplant: Diverse planten zoals witte dovennetel, witte klaver, wilg en braam.

Vliegtijd: Maart t/m juli. De rosse metselbij overwintert als pop in de broedcel.

Oeverzwaluw

Riparia riparia

BKN

Foto: Nigel Wedge

De Europese oeverzwaluw populatie schommelt sterk, afhankelijk van de condities in de Sahel tijdens hun overwintering daar.

Nestplaats: Steile oeverwanden, maakt ook gebruik van kunstmatige oeverwanden.

Voedsel: Boven het water vliegende insecten.

Verblijftijd: Maart t/m oktober.

Rietorchis

Dactylorhiza praetermissa

Prov

Foto: Hans Hillewaert

De rietorchis komt in Nederland vooral in de kustregio's voor.

Habitat: Natte graslanden, langs slootkanten en opgespoten zandterreinen.

Bloeitijd: Juni t/m juli.

Levensduur: Meerjarig.

Gewone dwergvleermuis

Pipistrellus pipistrellus

BKN

Foto: Tim Krynak

De gewone dwergvleermuis is de meest voorkomende vleermuis in ons land.

Verblijfplaats: Holtes en spleten in gebouwen, maakt ook gebruik van neststenen en -kasten.

Voedsel: Vliegende insecten zoals muggen, schietmotten, haften en nachtvlinders.

Actieve periode: Maart t/m november, houdt met honderden tegelijk winterslaap.

Huisemus

Passer domesticus

BKN

KNNV

Prov

RL

Foto: Jelle de Jong

Huismussen houden van 'rommelige' tuinen en hebben het liefst dichte struiken dichtbij hun nestplaatsen.

Nestplaats: Holtes en spleten in gebouwen, maakt ook gebruik van nestkasten en -stenen.

Voedsel: zaden, insecten, bloemknoppen, bessen, brood en pinda's.

Verblijftijd: Heel het jaar, gebruiken hun nesten ook om te schuilen in de winter.

1. Inleiding

2. Opzet Programma

3. Visie en Doel

4. Analyse Gouda

5. Uitvoeringsagenda Biodiversiteit

6. Evaluatie en Monitoring

7. Sfeerbeelden per wijk

Goudse Wateren

Icoonsoort

Otter
Lutra lutra

De otter is een uitstekende zwemmer, maar duikt meestal maar minder dan 1 minuut onder water. Hij kan echter tot 4 minuten onderduiken.

Habitat: Rondom meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen zolang er maar voldoende dekking op de oevers aanwezig is.

Voedsel: Vooral vissen, maar ook amfibieën, watervogels en ratten.

Verblijfsplaats: Jongen worden groot gebracht in oeverholtes. Door het jaar heen gebruiken otters rustige plekken in de vegetatie, onder boomstronken of oude hopen van konijnen als rustplaats.

Foto:

Gewone pad

Bufo bufo

BKN

Foto: Beentree

Grote roodoogjuffer

Erythromma najas

BKN

Foto: Andre den Ouden

Driedoornige stekelbaars

Gasterosteus aculeatus

Foto: Johan Troost

BKN

Schaatsenrijders

Foto: Arend Vermazeren

Bootsmannetjes

Foto: Ruud van Middelkoop

De gewone pad kan wel 30 jaar oud worden.

Habitat: Komt in vele habitats voor en heeft een voorkeur voor kleinschalig, gevarieerd landschap waaronder ook tuinen en parken.

Voedsel: Vooral mieren, daarnaast ook kevers en insectenlarven.

Actieve periode: half februari t/m november.

Het vrouwtje verdwijnt bij het afzetten van de eieren op waterplanten vaak helemaal onder water. Soms samen met het mannetje.

Habitat: Komt voor bij allerlei vijvers, sloten, plassen en vennen, mits deze begroeid zijn met drijvende waterplanten met brede bladeren.

Voedsel: Larven (onderwater) en libellen (boven water) jagen op allerlei insecten.

Vliegtijd: Mei t/m september.

In de paaitijd krijgen mannetjes van de driedoornige stekelbaars een felrode onderkant en de rug en iris kleuren blauw.

Habitat: Leeft in zoetwater in zowel stilstaande als stromende wateren voor met een voorkeur voor heldere, kleinere begroeide wateren zoals sloten en beken.

Voedsel: Ze jagen op zicht op zooplankton en macrofauna (kleine waterdieren en larven).

Voortplanting: Maart t/m juni.

Deze kleine insecten kunnen door hun brede en juiste verdeling van het gewicht over het water 'schaatsen'.

Habitat: Leeft in zoetwater, zowel stilstaand als stromend, en is ook vaak te vinden in tuinvijvers.

Voedsel: Jaagt over het water op kleine waterdieren en larven die worden gevangen met de voorpoten.

Voortplanting: De eieren worden afgezet op drijvende waterplanten.

Volwassen dieren kunnen vliegen waardoor ze snel nieuwe geschikte wateren kunnen bereiken.

Habitat: Zowel in permanente waterpartijen als grote regenplassen.

Voedsel: Jaagt op allerlei kleine waterdieren waaronder zelfs kleine vissen en kikkervisjes. Ze eten ook grote aantallen muggenlarven wat dan weer gunstig is voor de mens.

1. Inleiding

2. Opzet Programma

3. Visie en Doel

4. Analyse Gouda

5. Uitvoeringsagenda
Biodiversiteit

6. Evaluatie en
Monitoring

7. Sfeerbeelden per wijk

5

Uitvoerings- agenda Biodiversiteit

In dit hoofdstuk is uitgewerkt welke maatregelen de gemeente gaat nemen voor de planten en dieren binnen Gouda en om de doelen uit hoofdstuk 2 te verwezenlijken. Om te zorgen dat de extra maatregelen daadwerkelijk een aanvulling zijn op wat er al gebeurt ten behoeve van de biodiversiteit, is eerst beknopt beschreven wat de gemeente nu al doet.

5.1. Wat gebeurt er al?

Zoals eerder aangegeven doet de gemeente (en haar inwoners, ondernemers, natuurverenigingen en andere lokale organisaties) al veel om de biodiversiteit te behouden en te versterken binnen de gemeente. Deze maatregelen kunnen grofweg worden onderverdeeld in 3 categorieën:

- Ecologische maatregelen binnen regulier beheer en inrichting openbare ruimte
- Eenmalige (natuur-) inrichtingsprojecten
- Informeren, ondersteunen, stimuleren van en samenwerken met inwoners, bedrijven of verenigingen

In de tabel op de volgende pagina is per categorie een overzicht gegeven van wat de gemeente momenteel al doet.

1. Ecologische maatregelen binnen regulier beheer en inrichting openbare ruimte

Ecologisch beheer

Ecologisch maaibeheer - Wordt toegepast in beheertype 'Ruw gras'.

- Gras wordt 2x/jaar gemaaid. Moment 1ste maaironde wordt afgestemd op weersomstandigheden van dat jaar.
- Bermen waarin orchideeën en ratelaars groeien, worden niet gemaaid in de eerste maaironde.

Ecologische groenvakken - Bij het beheer van deze groenvakken wordt rekening gehouden met de ecologische waarde.

- Bijenveldjes
- Natuurvriendelijke oevers
- Ruigte zoomvegetatie
- Vlinderranden (mantel/zoomvegetatie)

Natuurbeheer - In een aantal gebieden is het beheer van de gemeente geheel toegespitst op ecologische waarde en soorten die daar voorkomen.

- Heempad
- Noorderhout
- De Groene Wal
- Steinse Groen

Regulier onderhoud openbare ruimte

Vervangen houten oeverbeschoeiing - Wordt standaard ecologische oever of onderwaterbeschoeiing.

- De mogelijkheid bestaat om hier (onderbouwd) vanaf te wijken. Voor ecologische oevers heeft de gemeente een **beslisboom** opgesteld om te helpen bij de keuze welk type oever.
- Ook worden nu standaard eenden-trapjes toegepast waar de oever te steil is voor kuikens van watervogels om zelf op de oever te komen.

Vervangen bomen - Wanneer bomen vervangen moeten worden, wordt het uitgangspunt dat ze vervangen worden door boomsoorten die waardevol zijn voor de biodiversiteit.

- Voor bomen is een Goudse boomkeuzelijst opgesteld. Het uitgangspunt hierbij is om uit te gaan voor de ecologisch meest waardevolle soort (boom). Per wijk zijn hiervoor boomsoorten gekozen die duurzaam kunnen worden geplant binnen de wijk. Ook hierbij is de mogelijkheid om hier (onderbouwd) vanaf te wijken.

2. Eenmalige (natuur-) inrichtingsprojecten

Gouda Zoemt	Aanleg bijenveldjes – Mensen kunnen aangeven waar zij kansen zien voor bloemrijke bijenveldjes.	<ul style="list-style-type: none"> Bij het opstellen van dit programma stonden alweer meerdere bijenveldjes gepland om aangelegd te worden.
Groenfonds	Tussen 2023-2026 worden zo'n 20 projecten uitgevoerd waarbij bestrating in de stad wordt vervangen door planten en bomen.	<ul style="list-style-type: none"> Als alle projecten zijn uitgevoerd, is er op belangrijke plekken in de stad extra groen toegevoegd en zijn nieuwe bomen geplant.
Herinrichting en riolerings- en ophoogprojecten.	Hierbij wordt vanuit groen altijd meegekeken of er ruimte vrij te maken is voor meer groen en/of ecologisch waardevoller groen.	<ul style="list-style-type: none"> Dit wordt per project beoordeeld.
Steinse Groen	In samenwerking met de provincie heeft de gemeente het Steinse Groen uitgebreid en heringericht.	<ul style="list-style-type: none"> Een deel van het Steinse Groen is aangewezen als ecologische verbindingszone (onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland) om een verbinding te realiseren tussen de Reeuwijkse Plassen en de Krimpenerwaard. Ook zijn een aantal faunavoorzieningen aangebracht (bijv. ijsvogelbroedwanden). Doelsoorten voor de nieuwe verbindingszone zijn waterspitsmuis, ringslang, groene glazenmaker en rugstreepad.
Verbeterplan Noorderhout	De gemeente heeft in 2023 subsidie aangevraagd en ontvangen om werkzaamheden uit te kunnen voeren ter verbetering van de biodiversiteit. De 1e fase is uitgevoerd, 2e fase wordt in de toekomst uitgevoerd.	<ul style="list-style-type: none"> De al uitgevoerde werkzaamheden bestaan uit de aanleg van natuurvriendelijke oevers, het verwijderen van de houtopslag (o.a. bramen; om verruiging tegen te gaan) en de aanplant van inheemse bomen en struiken.

3. Informeren, ondersteunen, stimuleren van en samenwerken met inwoners, bedrijven of verenigingen

Informeren

MaakGoudaDuurzaam - op deze site wordt alle communicatie gedeeld met betrekking tot groen, biodiversiteit en duurzaamheid.

- www.MaakGoudaDuurzaam.nl

Open Kaartdata - hier staat alle informatie over groenbeheer en natuurwaarden op kaart weergegeven.

- [Gouda.nl \(https://gis.gouda.nl/viewer/app/BOR_open\)](https://gis.gouda.nl/viewer/app/BOR_open)

Folders/boekjes groenreeks - Deze uitgaves van de gemeente geven op allerlei manieren informatie over het groen en de natuur binnen Gouda.

- De serie Groenwandelingen in Gouda!
- Gier-, huiszwaluwen en vleermuizen in Gouda
- Wandelroute Goudse Bomenroute
- Muurplanten
- De Ringslang
- Natuurvriendelijk tuinieren

Ondersteunen

Groen moet je doen - Met deze regeling kunnen inwoners subsidie krijgen om eigen groene initiatieven te realiseren.

<https://www.gouda.nl/direct-regelen/meedenken-en-doen/meedoen/groen-moet-je-doen/>

'Grijs-wordt-groen' - Inwoners kunnen ideeën aandragen waar bestrating vervangen kan worden door bomen en planten.

- <https://www.gouda.nl/direct-regelen/meedenken-en-doen/uw-idee/grijs-wordt-groen-idee/>

Tegeltaxi - Wanneer inwoners hun tegels in de tuin willen vervangen door planten, struiken of bomen, dan kunnen ze de tegels gratis laten ophalen door de tegeltaxi.

- <https://www.gouda.nl/direct-regelen/meedenken-en-doen/meedoen/tegeltaxi/>

Gouda Bruist - verzamelnaam van actieve inwoners en de initiatieven die daaruit voortkomen.

3. Informeren, ondersteunen, stimuleren van en samenwerken met inwoners, bedrijven of verenigingen

Stimuleren

- **Standaard geveltuin** - Bij straat-renovaties die van gevel tot gevel lopen krijgen bewoners standaard een geveltuin waar mogelijk.
- Indien bewoners dit niet willen, dan mogen ze dit altijd aangeven.

Samenwerken

- **Lokale natuurorganisaties** - op dit moment komt de gemeente (minstens) 4x per jaar bijeen met enkele lokale natuurorganisaties om lopende zaken te bespreken.
  - De volgende partijen zijn uitgenodigd:
    - KNNV
    - IVN
    - Tuinambassadeurs
    - GroenAchterwillens
- **Midden-Holland** - In dit samenwerkingsverband met de omliggende 4 gemeenten wordt gewerkt om kansen voor biodiversiteit op regionale schaal te verzilveren.
  - Voor alle 5 gemeenten samen is een kanskaart opgesteld om in beeld te krijgen waar het beste kan worden ingezet op maatregelen en voor welke soorten.

5.2 Uitvoeringsagenda

Om de ambities kracht bij te zetten en de gestelde doelen te behalen, zijn extra maatregelen nodig. Hieronder is per categorie aangegeven welke maatregelen de gemeente nastreeft.

1. Ecologische maatregelen binnen regulier beheer en inrichting openbare ruimte

Ecologisch beheer

Meer ecologisch maatwerk voor maaibeheer (o.a. gebaseerd op voorwaarden uit KleurKeur van de vlinderstichting).

- Slimme faseringskaart 1e maaironde. Niet alles binnen 3 weken maaien, zodat er altijd voldoende bloemen aanwezig voor bijen, vlinders en andere insecten.
- Voor de 2de maaironde wordt gekeken of een deel van het gras (incl. de bijenveldjes) de gehele winter kan blijven staan en pas eind maart (of april in koude voorjaren) eventueel te maaien. Tussen de uitgebloede bloemen en het hoge gras verschuilen en overwinteren namelijk veel rupsen en poppen van vlinders, maar ook allerlei andere waardevolle insecten.
- Bij aanbestedingen van het maaibeheer worden standaard extra eisen gesteld om het maaibeheer met machines uit te voeren die geschikt zijn voor de omstandigheden en bodem van Gouda. Dit om verdichting van de bodem en spoorvorming te voorkomen.

Project starten om geschikte plekken te kiezen om **gazon om te vormen** naar het beheertype 'ruw gras'.

- Ruw gras beheer wordt toegepast in o.a. veel wegbermen. Omdat dit gras maar 2x per jaar wordt gemaaid, kunnen er veel meer bloemen in groeien. Tussen deze bloemen en het hoge gras leven ook allerlei andere (kleine) dieren.

Verbeteren van **vlinderranden**

- De bestaande vlinderranden zijn in slechte staat en worden door aanpassing van beheer verbeterd.

Regulier onderhoud en herinrichting openbare ruimte

Richtlijnen opstellen voor eco-plus bij herinrichting openbare ruimte

Richtlijnen opstellen voor:

- Keuzelijst met ecologisch waardevolle beplanting
- Ecologische verbindingen zoveel mogelijk versterken bij herinrichting.

2. Eenmalige (natuur-) inrichtingsprojecten

Herinrichtingproject per wijk

Per wijk wordt gestreefd minimaal 1 (kleinschaliger) ecologisch waardevol inrichtingsproject te realiseren. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten op de ecologische structuur in Gouda.

- Locaties waar nu enkel gazon (of verharding zonder functie) aanwezig is, worden opgewaardeerd door meer groen en variatie in groen aan te brengen.
- Door bijvoorbeeld vruchtdragende struiken of bloemrijke planten aan te brengen, is 1) meer voedsel voor allerlei soorten aanwezig, 2) ontstaan schuilmogelijkheden en 3) worden plekken gecreëerd waar vogels of andere soorten een nest kunnen maken.

Maatregelen voor ambassadeur- & icoonsoorten

Voor de soorten in iedere wijk worden gerichte maatregelen genomen. In de meeste gevallen helpen deze maatregelen ook vele andere soorten

- Op de sfeerbeelden in hoofdstuk 7 zijn per soort al enkele geschikte maatregelen genoemd.
- Maatregelen voor een specifieke soort kunnen altijd ook buiten de aangewezen wijk worden uitgevoerd als daar goede kansen liggen.

Grote natuur-ontwikkelingsprojecten

Komende jaren worden binnen Gouda tenminste 2 grote natuur-ontwikkelingsprojecten uitgevoerd.

- Verbeterplan Groene Wal
- Verbeterplan Noorderhout

3. Informeren, ondersteunen, stimuleren van en samenwerken met inwoners, bedrijven of verenigingen

Informeren

Informatieborden per wijk

- Op deze borden zijn de ambassadeursoorten van de wijk te zien en maatregelen die voor deze soorten zijn of worden genomen.

Online informatie over soorten en maatregelen uit dit Programma Groen: Biodiversiteit

- In een (online) publieksversie van dit programma wordt een doorvertaling gemaakt die voor iedereen te begrijpen en toegankelijk is.

Herstructureren gemeente website om alle groen gerelateerde activiteiten binnen 1 minuut te kunnen vinden

We onderzoeken wat mogelijk is om op [MaakGoudaDuurzaam.nl](https://www.MaakGoudaDuurzaam.nl) of [Gouda.nl](https://www.Gouda.nl) slimme koppelingen te maken zodat iedereen snel kan doorklikken naar bijvoorbeeld 'Zelf groen doen'. Daarop staat een overzicht wat er mogelijk is binnen Gouda en tips en tricks. Vanaf daar kun je doorklikken naar: Info over dit programma (vorige maatregel).

- Zelf een geveltuin inrichten met 'goede' planten.
- Groene daken (incl. beschikbare subsidies).
- Inheems groen in tuinen op maaiveld.
- Ondersteuning vanuit de gemeente bij Tegelwippen, Groen-moet-je-doen en Grijs-wordt-groen.

3. Informeren, ondersteunen, stimuleren van en samenwerken met inwoners, bedrijven of verenigingen

Stimuleren

Aanscherpen bestemmingsplannen bij de omvorming naar omgevingsplannen - de regels over 'groen' krijgen een verbijzondering voor wat betreft de eisen ten aanzien van biodiversiteit.

- Deze zijn afgeleid van het 'Programma Groen Gouda', 'Programma Groen: Bomen' en 'Programma Groen: Biodiversiteit' wanneer het de openbare ruimte betreft.
- Voor de private ruimte (40% oppervlakte Gouda) worden de normen 'Groen' nadrukkelijker uitgewerkt voor wat deze moeten bijdragen in tuinen/gebouwen/groen aan klimaatadaptatie en biodiversiteit.

Natuurinclusief bouwen

- De gemeente gaat onderzoeken hoe natuurinclusief bouwen een invulling gaat krijgen binnen het gemeentelijk beleid.

Toezicht op externe groenaannemers

- De gemeente wil meer gaan toezien op de juiste uitvoering van het beheer.
- Een boeteclausule of andere juridische middelen moeten voorhanden zijn wanneer beheer niet juist wordt uitgevoerd of schade wordt gemaakt.

Samenwerken

Samenwerking waterschappen

- De waterkwaliteit in Gouda is op sommige plekken van matige kwaliteit. Dit heeft een effect op de biodiversiteit.
- We blijven in gesprek met de waterschappen om de oeverinrichting en waterkwaliteit te verbeteren.
- Ook blijven er gesprekken volgen over de problemen met uitheemse rivierkreeften in de Goudse wateren en de slibdikte.

3. Informeren, ondersteunen, stimuleren van en samenwerken met inwoners, bedrijven of verenigingen

Monitoring

Opstellen beschermde natuurwaardenkaart

- De leefgebieden van beschermde, rode lijst en andere bijzondere soorten wordt op basis van bekende verspreidingsgegevens in beeld gebracht.
- Tijdens beheer werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met deze leefgebieden.
- De monitoring methode voor BKN wordt momenteel (door-) ontwikkeld door Landelijk organisaties (verenigd in Groene Bondgenoten)
- De gemeente houdt de ontwikkeling nauwlettend in de gaten en onderzoekt hoe BKN in Gouda gebruikt kan worden biodiversiteit te monitoren
- Gemeente zoekt vanaf het begin de samenwerking met natuurverenigingen en vrijwilligers op rondom dit onderwerp.

Uitwerken Basiskwaliteit Natuur (BKN) methode voor gebruik bij monitoring.

- De monitoring methode voor BKN wordt momenteel (door-) ontwikkeld door Landelijk organisaties (verenigd in Groene Bondgenoten)
- De gemeente houdt de ontwikkeling nauwlettend in de gaten en onderzoekt hoe BKN in Gouda gebruikt kan worden biodiversiteit te monitoren
- Gemeente zoekt vanaf het begin de samenwerking met natuurverenigingen en vrijwilligers op rondom dit onderwerp.

In beeld brengen knelpunten amfibieën.

- In de gemeente worden op sommige plekken veel amfibieën doodgereden en op plekken lukt het salamanders niet om de 'hoge' stoepranden op te klimmen, met uitputting en de dood tot gevolg.
- De gemeente onderzoekt op welke locaties deze problemen spelen, zodat er gericht naar oplossingen gezocht kan worden.

Interne scholing over het belang van groen, bomen en biodiversiteit en de wettelijke verplichtingen.

- Adviseurs binnen de gemeente met een bepaalde expertise informeren collega's, die buiten in het veld of op andere afdelingen werken, over deze onderwerpen tijdens korte scholingsmomenten.

2. Eenmalige (natuur-) inrichtingsprojecten

Monitoring

Soortenmanagementplan (SMP) - gebouw bewonende diersoorten

- De gemeente wil op korte termijn (najaar 2024 of voorjaar 2025) beginnen met het SMP-onderzoek.
- Dit onderzoek brengt de populaties van gebouw bewonende diersoorten (vooral vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen) in kaart en stelt mitigerende & compenserende maatregelen voor om deze soorten te behouden tijdens de isolatie-opdracht.

6

Evaluatie en monitoring

6.1. Evaluatie doelen

De gestelde doelen moeten uiteindelijk allemaal bijdragen aan het behouden, herstellen en versterken van de biodiversiteit. Vanuit het bestuursakkoord is structureel extra budget beschikbaar. Jaarlijks wordt geëvalueerd hoe het gaat met de uitvoering van de maatregelen. Halverwege de looptijd, of indien gewenst eerder, wordt een grotere tussentijdse evaluatie van het programma gedaan om te kijken of we op de goede weg zijn om de gestelde doelen in 2034 te halen. Hierbij worden de subdoelen uit dit programma geëvalueerd en wordt bepaald voor welke doelen mogelijk extra inzet nodig is om de gestelde ambities voor 2034 te kunnen halen.

6.2. Monitoring biodiversiteit

Op de lange termijn (t/m 2034) willen we weten of de doelen ook echt hebben bijgedragen aan een hogere biodiversiteit binnen de gemeente. Biodiversiteit is op verschillende manieren te meten waarbij iedere methode zijn voor- en nadelen heeft. De gemeente heeft een eerste stap gezet door een nulmeting van de biodiversiteit uit te laten voeren in 2022 (Viridis, 2023) . Dit is een zorgvuldige manier waarmee de biodiversiteit kan worden onderzocht, maar het is een intensieve manier van onderzoek doen waarbij soms vele jaren onderzoek nodig zijn om verschillen in soortenrijkdom (biodiversiteit) aan te tonen.

Daarom willen we daarnaast ook graag gebruik gaan maken de laagdrempeligere methode 'basiskwaliteit natuur'. Basiskwaliteit natuur is een meetlat en referentie voor een minimale kwaliteit van de natuur (zie ook Tekstkader 2.2 in hoofdstuk 2). Een belangrijk instrument om dit te meten is het voorkomen van meetsoorten van de basiskwaliteit natuur. Dit zijn algemeen voorkomende soorten binnen Nederland die overal voor zouden kunnen komen als er sprake is van een basiskwaliteit van de aanwezige natuur. Daarnaast zijn ook meetsoorten voor pluskwaliteit bepaald. Deze geven aan wanneer sprake is van bijzondere natuurkwaliteit.

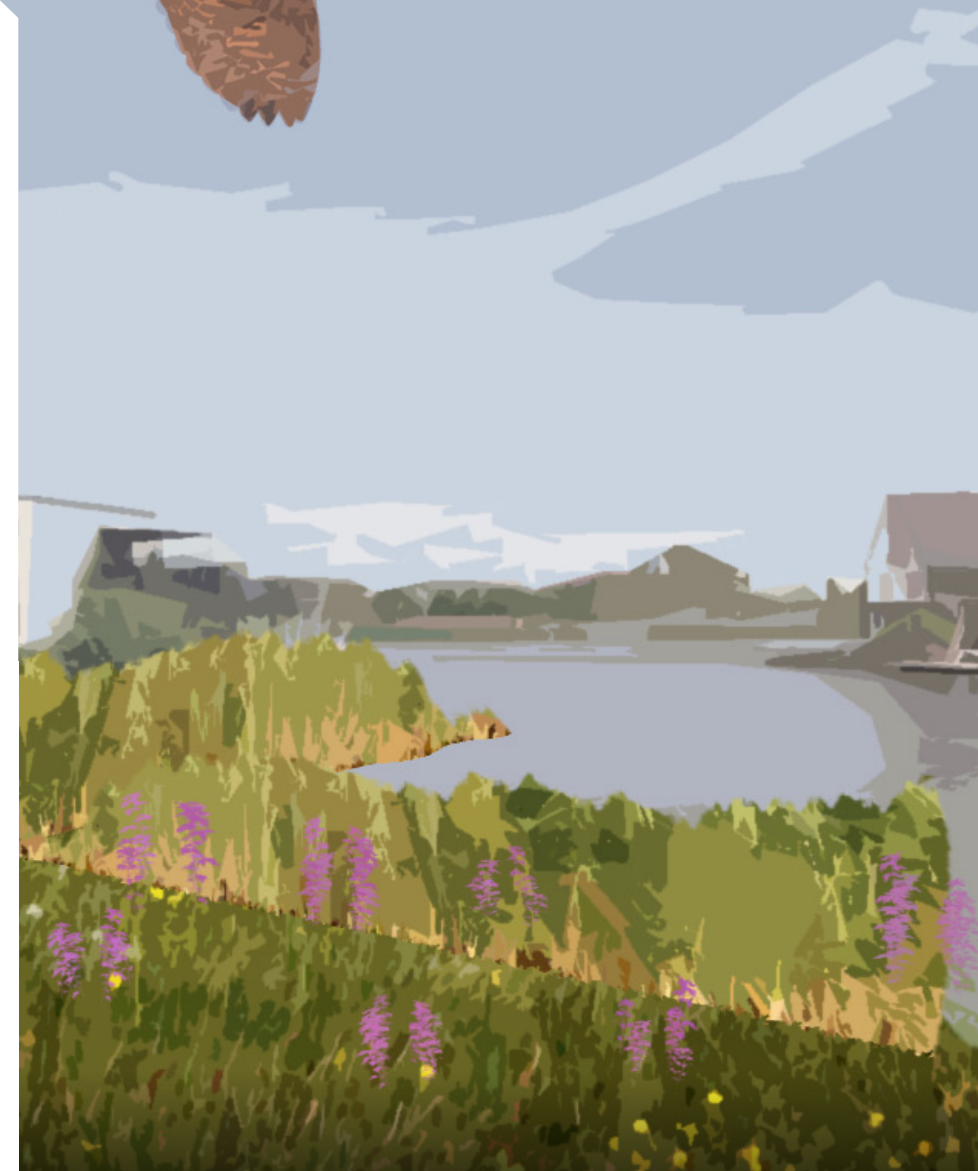
De methode is nog volop in ontwikkeling en het is nog niet exact uitgewerkt hoe monitoring op gemeenteniveau uitgevoerd moet worden. Het Rijk en belangenorganisaties (verenigd in Groene bondgenoten) zijn momenteel druk bezig met het doorontwikkelen van de methode. De verwachting is dan ook dat de komende jaren veel duidelijk zal worden over hoe Basiskwaliteit Natuur kan worden gebruikt om de basiskwaliteit van natuur en daarmee ook de biodiversiteit te monitoren.

De komende tijd (2024-2025) gaan we actief onderzoeken welke methode het beste kan worden gebruikt om de biodiversiteit de komende 10 jaar te monitoren. Vanaf het begin worden lokale natuurverenigingen hierin meegenomen, omdat zij een zeer belangrijke bedrage kunnen leveren aan het onderzoek.

7

Sfeerbeelden per wijk

Tussen de bomen en boven het water jaagt de laatvlieger op insecten.

Een gat in de dakrand is voor de gierzwaluw geschikt als nestlocatie. Anders zijn (inbouw) kasten een mooi alternatief.

Door het toepassen van verdiepte voegen met eventueel kalkrijker mortel tijdens herstelwerkzaamheden van de kademuuren krijgen de gele helmblom en de steenbreekvaren een geschiktere groeilocatie.

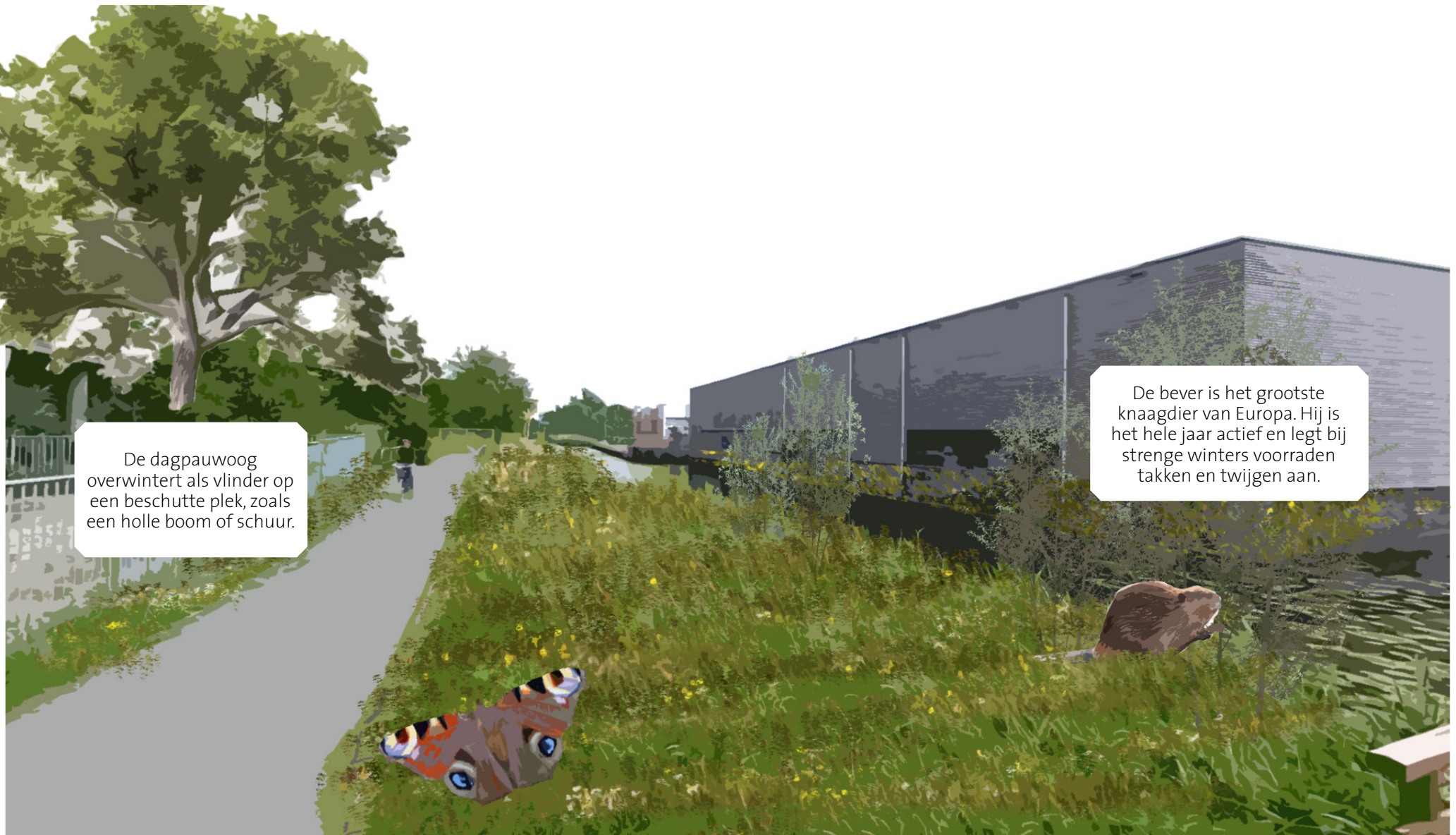
De zaden van gele helmblom worden verspreid door mieren.

De gele helmblom

De steenbreekvaren

De gehakelde aurelia met zijn bijzondere vorm vleugels zal vaker aangetroffen worden in de wijk wanneer de bermen minder vaak gemaaid worden.

In de bermen verzamelt het vosje (een bij) pollen en nectar en graaft zijn nestje in de grond.

De sleedoorn is voor het vosje en de gehakelde aurelia een belangrijke nectarplant.

De sleedoorn

De boomvalk jaagt vanuit de lucht op libellen die boven het water vliegen.

Wanneer natuurvriendelijke oevers worden aangelegd en de waterkwaliteit verbeterd ontstaat een geschikt leefgebied voor onder andere de meerkikker en de glassnijder.

Brede, dichtbegroeide oevers worden door de hermelijn gebruikt om te jagen en zich veilig te verplaatsen. Waar beschutting ontbreekt kunnen takkenrillen een alternatief bieden.

Een takkenril

Ringslangen leggen in eieren in zogenaamde broeihopen van allerlei organisch materiaal. De warmte die vrijkomt bij het composteren van organisch materiaal broedt de eieren uit.

In de bloemrijke bermen vindt u weidehommels. Zij nestelen bovengronds in composthopen, takkenrillen, vogelnesten of onder stenen.

Bij voldoende beschutting zoals bij- en vlinderveldjes en struweel zal het konijn vaker te zien zijn bij u in de buurt.

Een broeihoop

PLASWIJCK

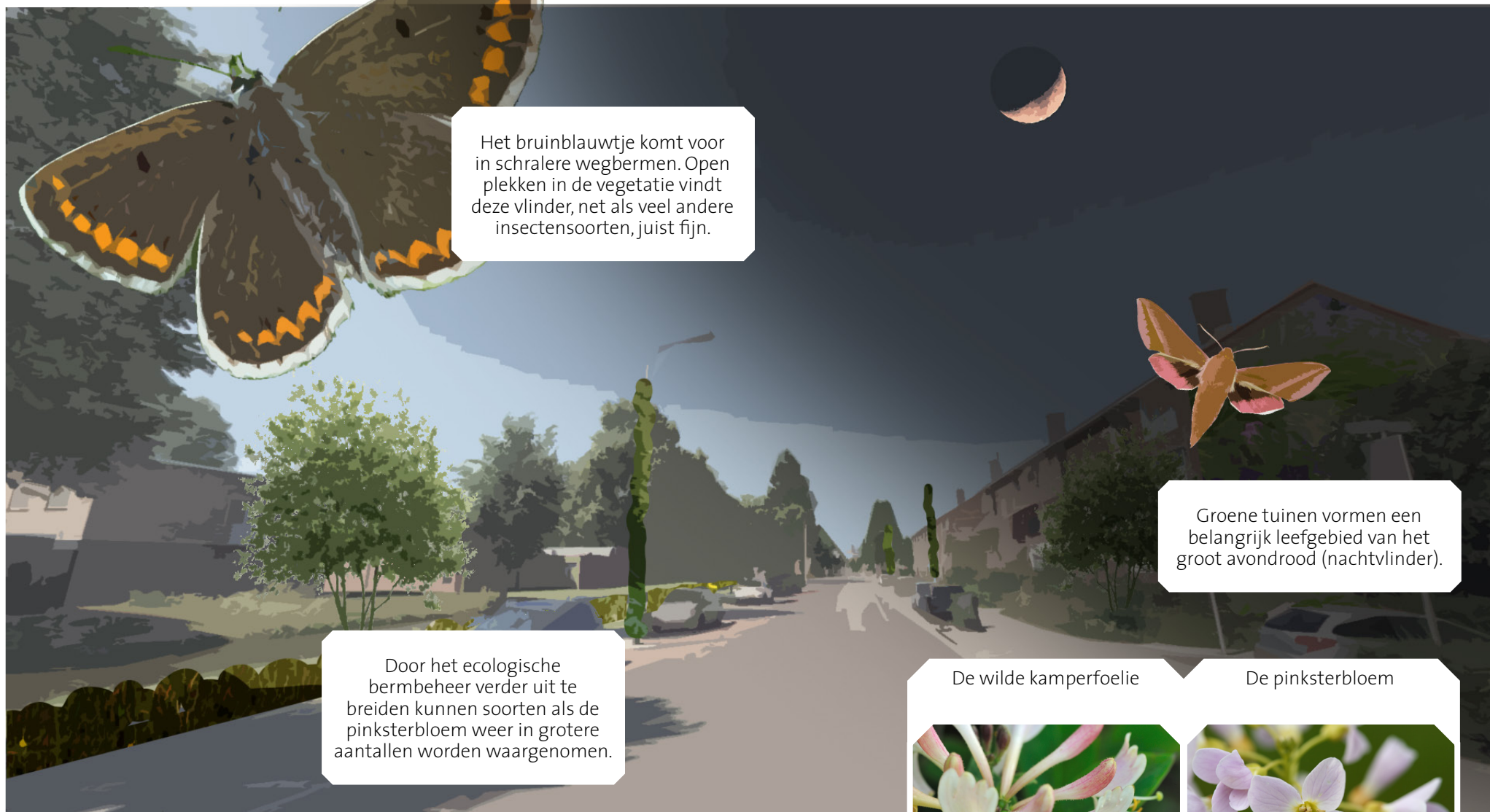

De ijsvogel zit op overhangende takken en jaagt hier op kleine vissen in het water.

De kattenstaartdikpoot haalt zijn nectar van de grote kattenstaart, een typische soort langs waterkanten en natte graslanden.

Het oranjepijpje houdt van kruidachtige graslanden nabij struwelen. Als vlinders weer vliegen is het een herinnering dat het bijna Koningsdag is.

Het bruinblauwtje komt voor in schralere wegbermen. Open plekken in de vegetatie vindt deze vlinder, net als veel andere insectensoorten, juist fijn.

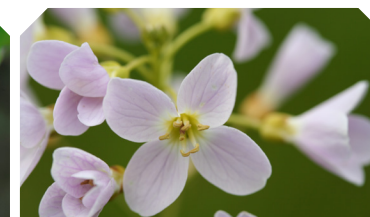
Door het ecologische bermbeheer verder uit te breiden kunnen soorten als de pinksterbloem weer in grotere aantallen worden waargenomen.

Groene tuinen vormen een belangrijk leefgebied van het groot avondrood (nachtvlinder).

De wilde kamperfoelie

De pinksterbloem

Deze kraakeend vliegt naar het Goudse Hout.

Struweel en takkenrillen nabij het water vormt een belangrijk onderdeel van het leefgebied van de bunzing.

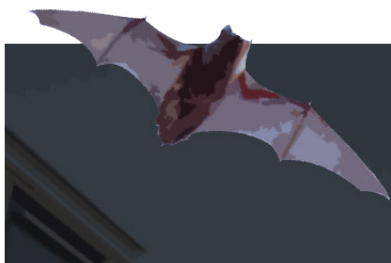
Gewone oeverlibel is een goede indicator van een verbeterde waterkwaliteit.

Natuurvriendelijke oevers zijn een goede toevoeging aan het leefgebied van zowel de kraakeend, gewone oeverlibel én de bunzing.

De rosse vleermuis gebruikt holtes in bomen als verblijfplaats. Voldoende grote bomen zijn cruciaal voor deze soort. Ook kunnen eco-torens of boomkasten worden geplaatst.

Boomhommels kunnen verblijven in hommelmastjes.

Kleine vos en boomhommel zijn soorten die ook in smalle straten te zien zijn na vergroening. Ook bijenveldjes zijn voor de kleine vos, boomhommel en egel waardevolle plekken.

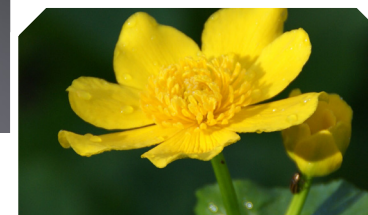

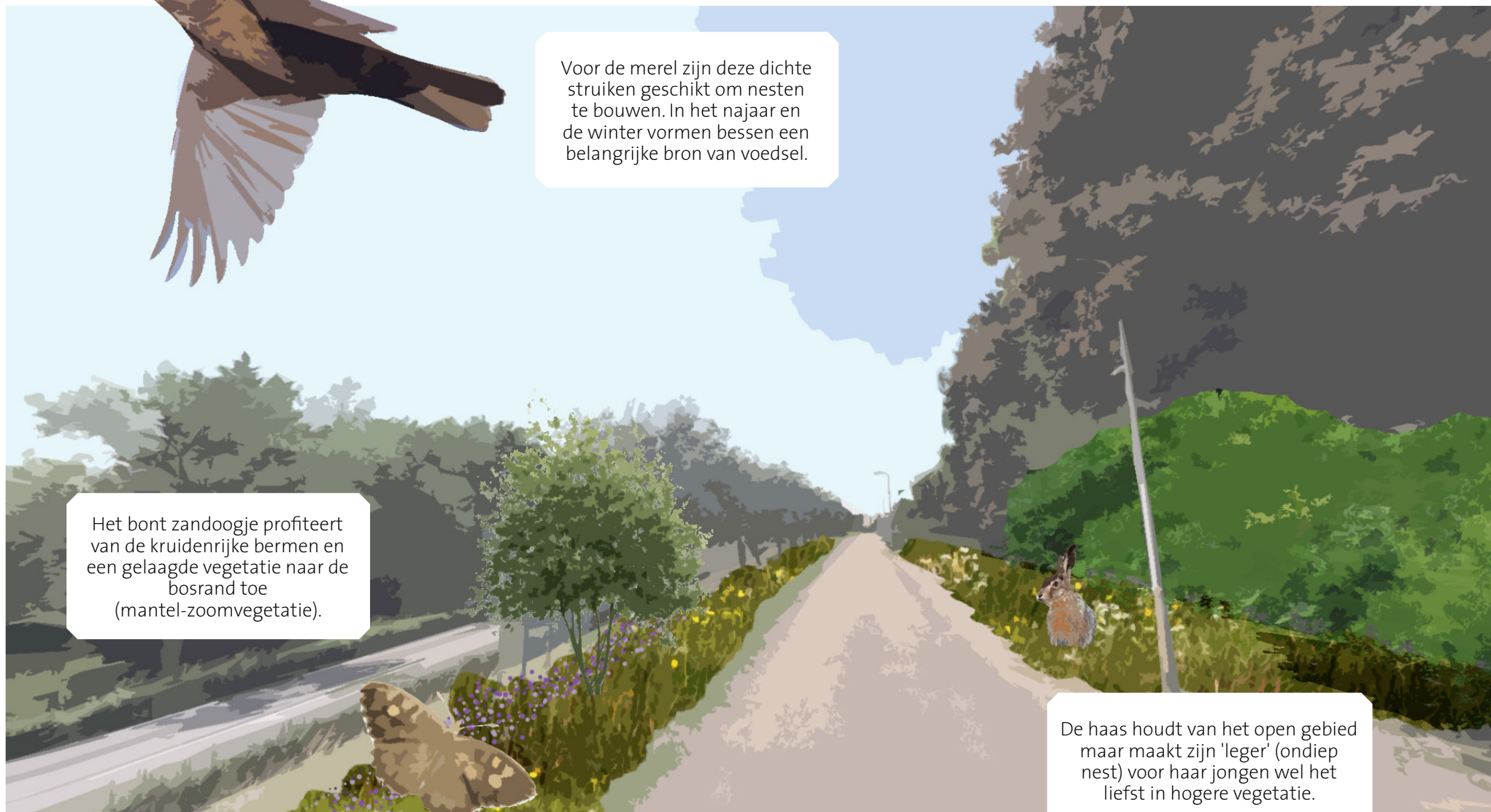
Gewone- en spindotterbloem komen voor langs oevers van onder andere de Hollandse IJssel. Met voldoende ecologische oevers verspreidt deze soort zich hopelijk verder door Gouda.

De bosuil komt voor op de begraafplaats IJsselhof. Met voldoende prooidieren zal deze prachtige uil na zonsondergang naar de wijk gaan. Uilenkasten dragen hier zeker aan bij.

Door de tuinen te vergroenen, egelkasten te plaatsen en schuttingen paseerbaar te maken ontstaat een groot leefgebied voor de egel.

De spindotterbloem

Voor de merel zijn deze dichte struiken geschikt om nesten te bouwen. In het najaar en de winter vormen bessen een belangrijke bron van voedsel.

Het bont zandogje profiteert van de kruidenrijke bermen en een gelaagde vegetatie naar de bosrand toe (mantel-zoomvegetatie).

De haas houdt van het open gebied maar maakt zijn 'leger' (ondiep nest) voor haar jongen wel het liefst in hogere vegetatie.

De torenvalk brengt haar jongen groot in bijvoorbeeld een nestkast en jaagt door 'biddend' te wachten totdat zij een prooi ziet.

Dicht riet langs de oevers maakt het open buitengebied geschikt voor de blauwborst.

Door bredere oeverzones ontstaan er meer geschikte groeiplaatsen voor soorten als echte koekoeksbloem.

De koekoeksbloem

Open versteende delen in de stad zijn interessant voor de zwarte roodstaart. Deze soort kunt u zingend op uw dak zien zitten.

De spreeuw (en zwarte roodstaart) gebruikt nestkasten om een nest te maken.

De tuinhommel is een van de wilde bijen die profiteert van geveltuintjes en bijenveldjes.

Grote rietvelden zijn het leefgebied van de Roerdomp.

Oeverzwaluwwallen zijn een kunstmatige vervanging van steile zandoevers waarin de oeverzwaluwen hun nesten maken.

Een kunstmatige oeverzwaluwwand

Natte graslanden in het veenweidegebied zijn plekken waar de rietorchis groeit. Het toepassen van ecologisch bermbeheer is hierbij cruciaal.

